

ЛІТЕРАТУРА

КАНАДСЬКА
КНИЖКА

стор. 6

МУЗИКА

СКРИПІЧНЕ
НАТХНЕННЯ

стор. 11

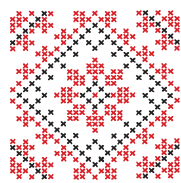
СТОРІНКИ
ІСТОРІЇ

НАДІЯ З
СЕЛА УСТЯ

стор. 14-15

cultua.media

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№31 | 4 серпня 2017

загальнодержавна українська газета

ISSN 2519-4429

ОБРАНІ ЧАСОМ

стор. 8-9

4 820157 194001 31 31

ДМИТРО ЧОБИТ

КРАПКА

СТОР. 2-3

Художник: Володимир СЛЕПЧЕНКО

Судячи з вихідних даних журналу «Пам'ятки України: історія та культура» №2 за 2017 рік, до складу редакції цього видання входило 10 осіб: Анатолій Сериков (головний редактор), Дмитро Чобіт (перший заступник головного редактора), Максим Рітус (заступник головного редактора – б'їльд-редактор), Валентин Кондратюк (заступник головного редактора), Олександр Неживий (відповідальний секретар), Юрій Атаманюк, Анна Пляс, Юрій Пушненко, Роман Ратушний, Валерій Гриценко (арт-директор).

Дмитро ЧОБІТ

Починаючи з №3, із складу редакції вибув Р. Ратушний, отже залишилося 9 членів редакції. Ці імена А. Сериков подавав на другій сторінці кожного номера журналу; від їхнього імені редактор звертався до читачів за підтримкою. Інформував їх про роздержавлення журналу. У №4 за 2017 рік читаємо: «Трудовий колектив нашої редакції стає одноосібним засновником журналу. Зберігається його співдружність, започаткована 2014 року, з благодійною організацією «Фундація Героя України, академіка Петра Тронька».

Про цю, так звану «благодійну фундацію», підступно прикрашену іменем великого українця, наша газета вже докладно писала (Дивись №№ 24–28 за 2017 рік), а тепер розповімо правду про саму редакцію.

Із 10 членів редакції журналу «Пам'ятки України: історія та культура» троє працювали на громадських засадах (Д. Чобіт, М. Рітус, Р. Ратушний), вони відігравали роль ширми для справжньої редакції та головного редактора. Двоє: Ю. Атаманюк та В. Гриценко працювали за трудовими угодами. Заслужений журналіст України із 30-річним стажем роботи у журналі «Пам'ятки України: історія та культура» (довше нього у цьому виданні ніхто не працював) Олександр Неживий був хитро виведений зі складу штатних працівників редакції, тобто із членів трудового колективу, якому Закон України «Про роздержавлення засобів масової інформації» надає пріоритетне право участі у роздержавленні. Таким чином, шестеро членів редакції ні до трудового колективу, ні до «процесу роздержавлення» загальнодержавного журналу «Пам'ятки України: історія та культура» не мали жодного стосунку. Однак у № 4 за 2017 рік А. Сериков тріумфуючи повідомив, що саме трудовий колектив став єдиним засновником, а отже, і власником журналу. То хто ж ці таємничі власники?

Затверджений штатний розпис журналу «Пам'ятки України: іс-

торія та культура» складається із семи одиниць. Станом на 1 травня 2017 року всі вони були заповнені. Оприлюднюємо їхні імена згідно з даними відділу кадрів ДП «Національне газетно-журнальне видавництво».

Головний редактор – А. Сериков. То єдиний член редакції та трудового колективу, який відповідав вимогам працівника загальнодержавного видання (вища освіта та стаж роботи за фахом не менше двох років).

На посаді відповідального секретаря (у вихідних даних журналу значився заступником головного редактора) до травня 2017 року працював Валентин Васильович Кондратюк, який у 2015 році закінчив навчання у Національному університеті біоресурсів і природокористування за спеціальністю «садово-паркове господарство». Цей молодий садовод розпочав свій злет на ниві популяризації та охорони пам'яток у 2014 році. Тоді громадянин Німеччини А. Сериков якимось дивом опинився на посаді заступника генерального директора державного підприємства «Національне газетно-журнальне видавництво», очевидно він і влаштував туди й садовода. У 2014 році студент-садовод В. Кондратюк працював заступником генерального директора ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»!!!

У січні-лютому 2016 р. В. Кондратюк став головним редакто-

ром загальнодержавного журналу «Українська культура»! Ось вам ще один яскравий приклад підбору кадрів у Міністерстві культури України. А чому тут дивуватися? Яке міністерство – такі й кадри. Мабуть, саме таке міністерське керівництво та призначені ним кадри і забезпечили явну антиукраїнську диверсію – припинення випуску у 2014–2015 роках журналів «Українська культура», «Український театр», «Музика», газети «Кримська світлиця» та інших патріотичних видань.

Із 16 лютого 2016 р. садовод В. Кондратюк посів штатну посаду заступника головного редактора журналу «Пам'ятки України: історія та культура», а з 4 листопада за сумісництвом став виконувати ще й обов'язки літературного редактора цього видання з додатковою оплатою у розмірі 50% посадового окладу. На цих посадах В. Кондратюк неодноразово виїжджав у відрядження для

зустрічей із читачами до Львова, Мукачева та інших міст.

У зв'язку із внесенням змін у штатний розпис ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» посада заступника головного редактора журналу була скасована і В. Кондратюка перевели на посаду відповідального секретаря часопису. Згодом це вкрай обурило садовода і він звернувся із

скаргою аж до Генеральної прокуратури України, що йому перешкоджають у «кар'єрному рості»! Якби садовод В. Кондратюк працював у журналі «Сад і город» або «Дача», то це ще можна було б якось розуміти. Але як зрозуміти ситуацію, коли із загальнодержавного журналу «Пам'ятки України: історія та культура» у 2016 році звільняють доктора історичних наук, відомого науковця і пам'яткознавця Ігоря Гирича, відомого літератора і дослідченого редактора Лесю Богослов та інших фахівців, а замість них приймають садоводів, військових у відставці та студентів? Вжите у множині слово «садоводи» не випадкове – у 2015 році, тобто у час, коли А. Сериков був заступником генерального редактора ДП НГЖВ, там літредктором працювала випускниця університету біоресурсів пані Колеса! Тільки подумати: в одному лише Києві

понад 20 пам'яткоохоронних організацій, установ і навчальних закладів, а на роботу у журнал «Пам'ятки України: історія та культура» їх не запрошують – там чомусь миліше серцю, тілу та душі садоводи й студенти.

Із семи штатних працівників журналу «Пам'ятки України: історія та культура» станом на квітень 2017 року четверо були студентами.

Редактором журналу із зарплатою у 6900 грн працював Юрій Миколайович Пушненко, студент 2-го курсу Київського національного університету культури і мистецтв. До роботи у журналі «Пам'ятки України» стажу не мав жодного.

І хоча А. Сериков проявляє якусь нехтіть до співаючого ректора М. Поплавського, студенти очолюваного ним вузу чомусь в особливій пошани в редакції журналу.

Двоє студентів 2-го курсу Київського національного університету культури і мистецтв – Юлія Зубко і Дмитро Івашков (обоє навчаються на факультеті «Кіно і телебачення») посідали штатні посади кореспондентів, а студентка 4-го курсу цього ж вузу Анна Пляс трудилася літературним редактором редакції журналу.

Окрім садовода і чотирьох молодих, недосвідчених студентів штатним кореспондентом вважався й колишній військовий моряк Віталій Володимирович Богданов, він закінчив вище військово-морське училище за фахом «тактика військово-морського флоту». Про жодні публікації цього моряка мені нічого невідомо.

УСТАНОВЧА УГОДА

про заснування загальнодержавного наукового і науково-популярного журналу
«Пам'ятки України: національна спадщина»

__ липня 2017 року
м. Київ

Ми, що нижче підписалися, Громадська організація "Українське товариство охорони пам'яток історії та культури", в особі голови Марини Іванівни Бур'янової, Благодійна організація "Український фонду культури", в особі голови Олександра Даниловича Бакуменка; Благодійна організація "Всеукраїнський фонд відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеса Гончара, в особі виконавчого директора Валентини Михайлівни Іршенко; Центр пам'яткознавства Національної Академії Наук України та громадської організації "Українське товариство охорони пам'яток історії та культури", в особі директора Олени Миколаївни Титової; Видавництва «Просвіта», в особі головного редактора Дмитра Васильовича Чобота; Національна спілка краєзнавців України, в особі голови Олександра Петровича Реєнта; Львівський історичний музей, в особі директора Романа Петровича Чмелика; Інститут історії України Національної Академії Наук України, в особі директора Валерія Андрійовича Смоля; Інститут української мови Національної Академії Наук України, в особі директора Павла Юхимовича Гриценка; Інститут археології Національної Академії Наук України, в особі директора Віктора Петровича Чабая, у подальшому іменовані «Засновники», уклали цю угоду про наступне.

1. Засновники заснують загальнодержавний науковий і науково-популярний журнал «Пам'ятки України: національна спадщина».
2. Засновники вирішили, що метою видавничої діяльності журналу «Пам'ятки України: національна спадщина» є публікації наукових і науково-популярних праць, які на своїх сторінках мають:
 - висвітлювати питання культурної спадщини України;
 - пропагувати нерухомі та рухомі пам'ятки культури;

Установчу угоду підписали:

Від ГО "Українське товариство охорони пам'яток історії та культури"

М. БУР'ЯНОВА

Від БО "Українське фонд культури"

О. БАКУМЕНКО

Від БО "Всеукраїнський фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеса Гончара"

В. ІРШЕНКО

Від Центру пам'яткознавства НАН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

О. М. ТИТОВА

Від видавництва «Просвіта»

Д. В. ЧОБІТ

Від Національної спілки краєзнавців України

О. П. РЕЄНТ

Від Львівського історичного музею

Р. П. ЧМЕЛИК

Від Інституту історії НАН України

В. А. СМОЛІЙ

Від Інституту української мови

П. Ю. ГРИЦЕНКО

НАН України

В. П. ЧАБАЙ

Від Інституту археології НАН України

В. П. ЧАБАЙ

що він там мав про них писати? Студент другого курсу факультету «кіно і телебачення»? Колишній військовослужбовець із спеціальністю «тактика ВМФ»? Чи садовод? А може капітан КГБ у відставці? Я не жартую – саме такого спеціаліста з присіпопам'ятної контори А. Сериков намагався влаштувати на посаду відповідального секретаря редакції журналу «Пам'ятки України: історія та культура» на початку червня 2017 року! І це у розпал скандалу, пов'язаного із підступним грабунком родини академіка П.Т. Тронька! Тепер цей «капітан пам'яткознавства» став заступником А. Серикова, як редактора новозареєстрованого журналу «Пам'ятки України. Іс-

торія та культура». Під час керованого чиновниками Мінкультури вкрай поспішно і дивовижного процесу роздержавлення загальнодержавного журналу «Пам'ятки України: історія та культура», 27 квітня 2017 року, один із засновників журналу – Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського НАН України, несподівано вийшов із числа засновників, після цього із засновників вийшло і саме Міністерство культури України. Всі права перейшли до трудового колективу, що складається з іноземців, садоводів, військових і студентів – він став засновником, тобто повноправним власником журналу. Але якщо хтось подумає, що садоводи, військові та студенти стали власниками – він прикро помиляється. Як стверджує громадянин Німеччини А. Сериков, трудовий колектив визначився із формою господарювання – він створив не товариство з обмеженою відповідальністю, що було б цілком логічно, а делегував свої повноваження приватному підприємству «Видавничий дім журналу «Пам'ятки України», створеному і зареєстрованому на громадянина України Юрія Миколайовича Пушненка, жителя села Мечиславка Ульяновського району Кіровоградської області. Саме цьому ПП, як єдиному засновнику, 14 червня 2017 року видано державне свідоцтво на журнал «Пам'ятки України. Історія та культура», «Landmarks of Ukraine. History & Culture», «Sehenswürdigkeiten der Ukraine. Gershiche und Kultur», «Достопримечательности Украины. История и культура».

У редакції за трудовою угодою ось уже другий рік трудиться добре відомий читачам «Культури і життя» громадянин Росії Валерій Олександрович Гриценко – той самий, на якого переписано дві квартири родини Троньків. Ото й уся редакція журналу. Можемо підсумувати.

Загальнодержавний журнал «Пам'ятки України: історія та культура» до 1 червня 2017 року очолювали два іноземних громадянина – Німеччини Анатолій Сериков (головний редактор) і Росії Валерій Гриценко (арт-директор). Під їхньою опікою у поті чола трудився колишній військовий моряк, садовод і чотири студенти. Отака редакція. Виникають запитання: «Чому у журнал не запрошували фахівців?», «Чому ставку зроблено явно не на користь пам'яткоохоронній справі?» Відповідь до болю очевидна – напередодні роздержавлення журналу конче потрібно створити ситуацію всезагальної відданості вожаку. Ось і все.

У світлі наведеного вище стає зрозуміло, чому А. Сериков уникав рубрики «Наші автори», бо

торія та культура», «Landmarks of Ukraine. History & Culture», «Sehenswürdigkeiten der Ukraine. Gershiche und Kultur», «Достопримечательности Украины. История и культура», до того ж ще й з російською мовою видання. Незбагненні чудеса під покровом явних ідеологічних диверсантів з Міністерства культури України!

Значу, що жодної згадки про так звану «Фундацію імені Героя України, академіка Петра Тронька» у новому свідоцтві немає. Мавр зробив свою справу. Тепер журнал «Пам'ятки України. Історія та культура» став власністю

однієї фізичної особи. Але хто повірить, що нею є студент другого курсу Юрій Пушненко? Виникає ще одне запитання: «Чому журнал не оформлено на самого А. Серикова?» І на нього є відповідь. Згідно із Законом України «Про державну підтримку засобів масової інформації» державна підтримка не може надаватися засобам масової інформації, засновниками яких є іноземні особи або організації. У розмові зі мною, яка мала місце 14 квітня 2017 року, А. Сериков привідкрив свою сокровенну таємницю – він розраховує на державне фінансування журналу аж до 2019 року. А підтримка має здійснюватися на рівні 2017 року. Тепер річний бюджет журналу складає близько 1 млн грн. Лише фонд зарплати становить 455 тисяч грн. То чому б цим не скористатися іноземцю через підставних українців? Але А. Сериков сам себе перехитрував. Згідно із Законом України «Про роздержавлення засобів масової інформації» державна підтримка надається виданням, які роздержавилися згідно із законом, не змінили своєї назви і мови видання. А тут у головного редактора повний провал. Роздержавлення, хоч і проходило за повного сприяння безвідповідальних працівників Мінкульту, відбулося з численними порушеннями, про які ми поки що писати не будемо. Це перше. Друге. Під час ререєстрації змінили назву журналу. Було «Пам'ятки України: історія та культура», а стало «Пам'ятки України. Історія та культура». На перший погляд – нічого особливого – замість двох крапок поставили одну. Але це на перший погляд. Бо будь-який філолог скаже, що у першому випадку маємо одне складнопідрядне речення, друга частина якого пояснює першу. А друга назва, яка написана через крапку, говорить про зовсім інше. Крапка вказує на закінчення речення. Отже назва означає журнал «Пам'ятки України» та ще й якісь «Історія та культура». Це одне. І друге. У свідоцтві чітко вказано аж дві причини ререєстрації – «зміна на-

зми» і «мови видання». Тобто, мудрагелі змінили не лише назву, а й мову видання. Була українська, а додали ще й російську, німецьку та англійську. У свідоцтві про державну реєстрацію подали ще й російськомовну назву видання «Достопримечательности Украины». З якого б це дива Українська держава надавала дотації на видання журналу іноземними мовами? Та ще й мовою новітнього окупанта?

Коротше кажучи, крапка – то велика сила. Сподіваємося, що цей розділовий знак поставив велику, жирну крапку на нахабному, безсовісному і безсоромному крутістві. Після такої крапки мусить початися не лише нове речення, а й нова і чиста справа у діяльності загальнодержавного видання, яким був і має бути журнал «Пам'ятки України».

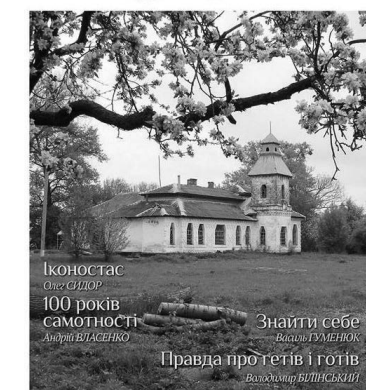
І на завершення така приємна новина для пам'яткознавців, музеєзнавців, краєзнавців та всіх, кого цікавить історико-культурна спадщина нашого народу. 17 липня 2017 року в Міністерство юстиції України подано заяву та установчі документи на реєстрацію нового наукового і науково-популярного видання «Пам'ятки України: національна спадщина». Його засновниками виступили 10 відомих в Україні організацій та установ: Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, Український фонд культури, Всеукраїнський фонд відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олесея Гончара, Інститут історії України НАН України, Інститут археології НАН України, Інститут української мови НАН України, Центр пам'яткознавства НАН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, видавництво «Просвіта», Національна спілка краєзнавців України та Львівський історичний музей. Партнерами нового часопису можуть стати всі юридичні особи, які займаються питаннями охорони, дослідження і використання національної спадщини, а їх в Україні кілька десятків. Отож, у добру путь, оновлене видання.

Інонастас Олександрович 100 років самотності Алірій ВІДСЕРВКО Знайти себе ВАСИЛЬ ТУМЕНКО Правда про гетів і готів ВАСИЛЬ ТУМЕНКО

зми» і «мови видання». Тобто, мудрагелі змінили не лише назву, а й мову видання. Була українська, а додали ще й російську, німецьку та англійську. У свідоцтві про державну реєстрацію подали ще й російськомовну назву видання «Достопримечательности Украины». З якого б це дива Українська держава надавала дотації на видання журналу іноземними мовами? Та ще й мовою новітнього окупанта?

Коротше кажучи, крапка – то велика сила. Сподіваємося, що цей розділовий знак поставив велику, жирну крапку на нахабному, безсовісному і безсоромному крутістві. Після такої крапки мусить початися не лише нове речення, а й нова і чиста справа у діяльності загальнодержавного видання, яким був і має бути журнал «Пам'ятки України».

І на завершення така приємна новина для пам'яткознавців, музеєзнавців, краєзнавців та всіх, кого цікавить історико-культурна спадщина нашого народу. 17 липня 2017 року в Міністерство юстиції України подано заяву та установчі документи на реєстрацію нового наукового і науково-популярного видання «Пам'ятки України: національна спадщина». Його засновниками виступили 10 відомих в Україні організацій та установ: Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, Український фонд культури, Всеукраїнський фонд відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олесея Гончара, Інститут історії України НАН України, Інститут археології НАН України, Інститут української мови НАН України, Центр пам'яткознавства НАН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, видавництво «Просвіта», Національна спілка краєзнавців України та Львівський історичний музей. Партнерами нового часопису можуть стати всі юридичні особи, які займаються питаннями охорони, дослідження і використання національної спадщини, а їх в Україні кілька десятків. Отож, у добру путь, оновлене видання.

Тубетейки від середньоазійських халатів. Халати опинилися у приватному будинку А. Серикова у с. Веприк, а тубетейки залишилися у квартирі № 57 родини Троньків по вул. М. Грушевського у Києві

Продовження. Початок у №30

Церкви у Туранському, Репяді, Команчі знаходяться на сході маршруту №4 «Дерев'яного архітектурного шляху» (Саночько-Дукельський) Підкарпатського воєводства.

Сергій БАХІН

Вони у хорошому стані, за ними слідкує громадськість, до того ж у Туранському бренд ЮНЕСКО, і туристів тут багато. А ось на західній частині цього маршруту – у Крмпнській гміні – церкви були в набагато складнішій ситуації. Очевидно, що довгий час до них не доходили руки, і лише у новому столітті храмам почали приділяти увагу. І досить потужну.

Побудовані як греко-католицькі церкви у XVIII столітті (зокрема, в селах Котань, Крмпна, Святкова Мала і Святкова Велика), нині вони належать до римо-католицьких громад. На дверях храму Св. Козьми і Даміана у Крмпні (1778–1782 р.) під час наших відвідин висів напис, що церква була на реставрації, а гроші на це виділили, зокрема, і владні органи. Стосовно ремонту всередині важко щось сказати, адже туди не потрапили. Зате зовнішню будівля була, як новенька, хіба що з тильного боку навколо церковної огорожі все заросло кущами малини, якою можна було полачувати досхочу... Між іншим неподалік розташований значно сучасніший кам'яний костюл, звідки правилася служба – адже була неділя. Старовинну споруду, мабуть, бережуть.

Красень-храм у західнолемківському стилі з однойменною назвою (як в Крмпні) є і в Котані. У 60-х роках минулого століття на території церкви було створено лапідарій, на якому розмістили 22 старовинних надгробки кирилицею, звених із найближчих колишніх лемківських сіл. Територія (та й майже всі подібні) огорожена

Церква у Святковій Великій, яку наразі рятують

ЯК СУСІДИ УКРАЇНСЬКУ СПАДЩИНУ БЕРЕЖУТЬ

традиційним зубчатим кам'яно-дерев'яним муром, що має слугувати охороною... Цікаво, що у львівському музеї народної архітектури і побуту «Шевченківський гай» у 1992 році зведена точнісінька копія цієї споруди. У львівській близнючці завжди людно. Сам переконався...

ЛЕМКІВСЬКІ ЦЕРКВИ РЯТУЮТЬ «ПАРАДОМ»

Під'їжджаючи до церкви у Святковій Великій, ми звернули увагу на свято, що відбувалося на галявині біля храму. Навколо роз'їжджали кіннотники у вбранні часів XVII століття, розгулювала молодь в українських вишиванках. На галявині розташувалися ятки з народними промислами та наїдками. А прямо перед храмом на сцені фольклорний ансамбль виконував народні пісні зі знайомими українськими мелодіями. Напис на стенді пояснював святоке дійство загадковою для нас назвою «XVI Крмпнянський історичний парад». Ви-

Церква у Котані

явилось, що ця акція влаштована для того, аби зібрати кошти на реставрацію церкви. Обидва ведучих шоу також були в українських вишиванках. Як пояснила мені ведуча, сама вона з Варшави, а її вишиванка має цікаву історію. Господарка сорочки купила її у Львові років зо 25 тому, але та була в досить невеселому стані, тож усі візерунки були перешиті на нову білу сорочку, зокрема, на рукави, згідно з лемківською традицією.

Товар, який продавався на ятках, дуже схожий на той, що і на українських базарах. Але дещо вирізняється через регіональні відмінності. Скажімо, жіночі прикраси, що у нас роблять в Західній Україні, називаються гердани, а тут ці вироби лемківських майстринь зуться «кривульки» і вважаються мало не найкращими серед усіх цього напрямку. Для тих, хто не розумівся на цій прикрасі, лежав друкований пояснювальний проспект із описом польською, де в дужках українською писалося «кривулька». Цю роботу

майстрині передають із покоління в покоління, мами передають секрети плетіння своїм дочкам. Ярмарок досить чисельний, окрім товарів є напої, на зразок медовухи. Звісно, що присутні й традиційні польські страви, суп журек і бігос. При цьому частину зароблених коштів продавці переказують на відбудову церкви.

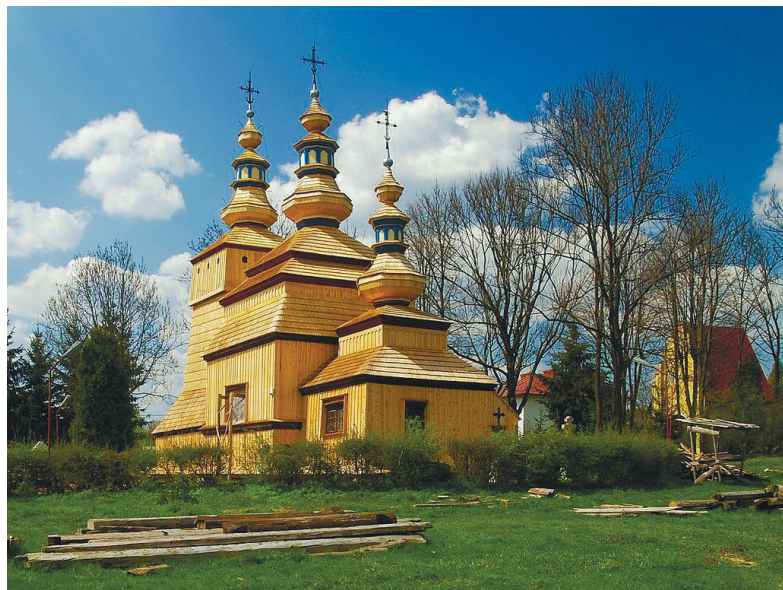
Після обіду мало починатися дійство – парад історичних мініатюр, зокрема, кінне шоу, розігруватися козацько-шляхетська битва для чисельних глядачів, що збираються на це щорічне свято з усіх усюд, навіть, із Варшави. Біля входу в храм лежав буклет із промовистою назвою польською мовою «Врятуємо церков у Святковій Великій». Як виявилось, акція

ському краї у 1999 році навчалися кінному мистецтві заїжджі харцери (пластуни, по-нашому), любителі історії. Тоді від учасників надійшла пропозиція влаштувати парад, а зароблені кошти передати на благодійні цілі. І ось тоді закупили гонт для церкви в Котані. Ідея настільки сподобалася, що і наступного року благодійні кошти від параду віддали на потреби церкви. І відтоді традиція стала постійною. Завдяки ініціативі було суттєво профінансовано реставраційні роботи у храмах не тільки в Котані, а й Крмпному і Святковій Малій. І ось у 2013-му черга дійшла до споруди в Святковій Великій, що потребувала капітального ремонту. Нарахували, що треба 566 тисяч злотих (близько 4 млн грн). І ось уже який рік завдяки «параду» збираються кошти для храму.

Під час нашого перебування вхід до церкви був вільним, тож відвідувачів не бракувало. Зовнішня вона традиційного лемківського типу, але вкрай цікава всередині. Своїми поліхромними розписами на стінах і стелі: малюнки дуже барвисті, розфарбовані у веселі, незвичні для церков, тони. З квіточками і візерунками. Мабуть, у цій церкві були найдивовижніші розписи з усіх тих, що ми бачили під час поїздки.

Відомо, що поляки дуже шанобливо ставляться до своїх історичних пам'яток. Але вражає, що з не меншою повагою вони ставляться і до українських, вважаючи їх так само своїми. І допомагають зберігати не тільки на владному рівні, а й на рівні місцевих ентузіастів. Ми цим похвалитися не можемо, тут би свої реліквії врятувати... Повернувшись в Україну, ми пересвідчилися у цьому... Але про це пізніше..

Біля однієї з колишніх греко-католицьких церков нам вдалося поспілкуватися з двома місцевими лемками, котрі проїжджали повз на типовому автомобілі радянських часів. Говорили вони з нами цілком зрозумілою українською мовою без акценту, розповіли, що живуть в одному з сіл регіону. Наразі лемків май-

Церква Кузьми і Дем'яна, с. Крмпна

Унікальний костел святих Філіпа і Якова у Сенковій

Внесена до списку ЮНЕСКО церква у Вижніх Брунарах

же не залишилося у місцевості – по одній-дві родини на село. Після депортацій 40-х років у часи польської відлиги чимало людей (як і сім'ї наших співрозмовників) повернулися до своїх домів, але вже новий час неблаганно бере своє – лемківська молодь переїжджає до міст, а там досить швидко колонізується, і додому, як правило, не повертається. А ще запропонували нам придбати в них козячий сир – темно-жовтий брусок у вигляді втулки. Я трохи покрутив його у руках, сир був настільки пахучий, що ароматний запах залишався на руках ще з годину.

ШЛЯХАМИ МАЛОПОЛЬЩІ

Останнім нашим об'єктом дерев'яної сакральної архітектури Підкарпатського воєводства була не церква, а костюл. При всій повазі до наших переглянутих греко-католицьких споруд, католицький – Вознесіння Діви Марії у Хачові – видається набагато величнішим. Він один із найстаріших у Польщі (XIV–XV ст.) і найбільший за розмірами. Храм майже досконалий, і ним можна годинами милуватися з різних ракурсів. А в середині збереглися унікальний вівтар епохи бароко, готичні скульптури, фрески XV

століття. Вся ця пишнота дійшла до наших днів майже без змін. Я вдумався до цієї споруди, цього разу не в темряві ввечері, а зранку під сонечко, і вкотре переконався, що споруда даремно була занесена до культурного списку ЮНЕСКО. До речі, ще у 2003 році (тоді вперше поляки зуміли внести до ЮНЕСКО дерев'яні храми – шість костелів Малополющі й Підкарпаття). А вже через 10 років додалися і греко-католицькі святині – як з Польщі, так і з України, за що чесно маємо подякувати польським фахівцям, зокрема, консерватору Маріушу Чубу, який був одним із головних ініціаторів ідеї.

Ще один костюл, внесений до списку ЮНЕСКО 2003 року, ми відвідали, вже мандруючи іншим «Дерев'яним архітектурним шляхом» – Малополюським воєводством (столиця Краків). Храм святих Філіпа і Яков у Сенковій (1520 рік) напрочуд оригінальний навіть на тлі того розмаїття, що ми побачили. Дах із широкими ачочними галереями дуже низько опускається до землі, подібних аналогів ніде не зустрічав. Споруда постраждала під час Першої світової, коли підходили російські війська. Але згодом відбулася реконструкція, за яку реставра-

тори навіть отримали європейську нагороду.

У Малополюському воєводстві розташовано чотири колишні греко-католицькі святині під захистом ЮНЕСКО. Всі вони лемківського типу. Вдалося побувати в трьох із них. Церква Покрови Пресвятої Богородиці знаходиться лише в кількох кілометрах від Сенкової. Збудована в XVII столітті, знаходиться на підвищенні з дуже цікавим кам'яним входом на її територію. Вона залишається однією з небагатьох, що нині обслуговує греко-католицьку громаду (повернули 1956 року), ділячи служби з римо-католицькою. Втім, увесь її вигляд свідчить більше про східноцерковну традицію, аніж західну. І це відчувається у внутрішньому оздобленні, особливо барочний іконостас XVIII століття. Найцікавіше, що на стіні храму різноманітні поліхромні розписи, а посередині це вінчає напис 988–1938 (замість реліфу-су тризуб), і далі в кілька рядків: «розмальовано в 950-ліття Русі-України». Цей напис кирилицею зразу виявив чимось рідним, нібито, як на батьківщині.

Церква святої Параскеви у Квятоні обсаджена липами, вважається, що це дерево створює навколо себе добрий клімат, до того

Дерев'яна церква у Брунарах

ж є хорошим громовідводом. Іноді «Квятонську» споруду називають візитівкою дерев'яних церков XVII століття; з 1743 року при ній побудовано вежу. І з того часу споруда залишається у незмінній формі й досить непоганому стані. Дуже цікаво, що храм був заснований як православний, і лише згодом став уніатським. Після депортації лемків – римо-католицький. До речі, цього року понад два з половиною мільйони злотих влада воєводства вирішила виділити на модернізацію і реставрацію архітектурних пам'яток. Із цих коштів частина буде скерована на реставрацію стінних розписів на храм Параскеви.

Дерев'яна церква у Брунарах була останньою з «юнесковської» спадщини, яку ми відвідали у Польщі. Заснована 1797

Церква святої Параскеви у Квятоні

року як Архангела Михаїла, але після передачі римо-католикам це костюл Успіння Богородиці. До речі, подібний досвід при передачі від однієї громади до іншої використано і в Україні. Львівські монастирі у Львові, які були колись Бернардинським, Домініканським, Єзуїтським, кармелітів босих та інші, передані переважно греко-католикам і мають назви Андрія, Михаїла і так далі.

Ринок: її навпіл перетинає автомобільна дорога з інтенсивним рухом, сама площа ніби спускається до низу і завершується перпендикулярним мостом, по якому рухається транспорт.

Утім, найцікавішими для мене стали Дукля у Підкарпатті, та Новий і Старий Сонч у Малополющі. Зокрема, Дукля історично пов'язана з нашим Львовом. У 1414 році у цьому місті народився Ян, якому судилося стати першим католицьким святым у Львові. Він у 30 років стає проповідником у Львівському францисканському монастирі, згодом переходить до бернардинів. Відомий проповідник і сповідник, навіть попри поганий зір і хворі ноги наприкінці життя. Після його смерті відбуваються зцілення хворих після відвідання його могили. З XVII століття стає покровителем Львова, за легендою врятував місто від Хмельницького. У 1733 році папа Климент XII його бенефікує, а 1997 року Іоанн Павло II його канонізував. Моці святого довгий час знаходилися у Бернардинському монастирі Львова, наразі моці (або частина їх) зберігаються на малій батьківщині Яна, також у костелі Бернардинів. Ми були в цьому храмі під час недільної служби і дуже багато прочан молилися в каплиці Яна...

Церква у Вижніх Брунарах є прикладом найбільшої лемківської церкви. В середині бароковий іконостас із поліхромними розписами. А ось дах і піддашся мають латинські впливи побудови. Тож даремно вважається мало не ідеальним прикладом синтезу обох церковних традицій – візантійської та римської.

НЕ ЦЕРКВАМИ ЄДИНИМИ

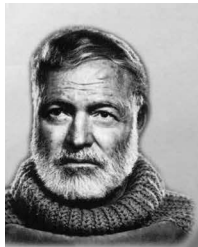
Мандруючи польськими селами, ми не минали нагоди зупинитися у містах і містечках обох воєводств, щоб ознайомитися і з іншими пам'ятками місцевої архітектури. В Ольшаниці запам'ятався чудовий палац із прилеглим парком і озерцем. Леско вразив своєю старовинною оборонною синагогою. Горлиця цікава дуже своєрідною площею

Новий Сонч називають міні-Краковом. Дуже цікава архітектура, пішохідний центр, гарна Ратуша. В день нашого перебування містяни відзначали 725-ліття. Було таке враження, що до центральної площі вийшли майже всі мешканці 85-тисячного міста. На сцені виступали зірки польської естради, дуже сподобався колектив, який під історичні картини міста на екрані виконував композиції, зокрема, єврейською і циганською мовами. На жаль, українською не чули, хоча колись у Новому Сончі жило багато лемків-українців, зокрема, відомий історик Володимир Кубійович, існувало товариство «Просвіта».

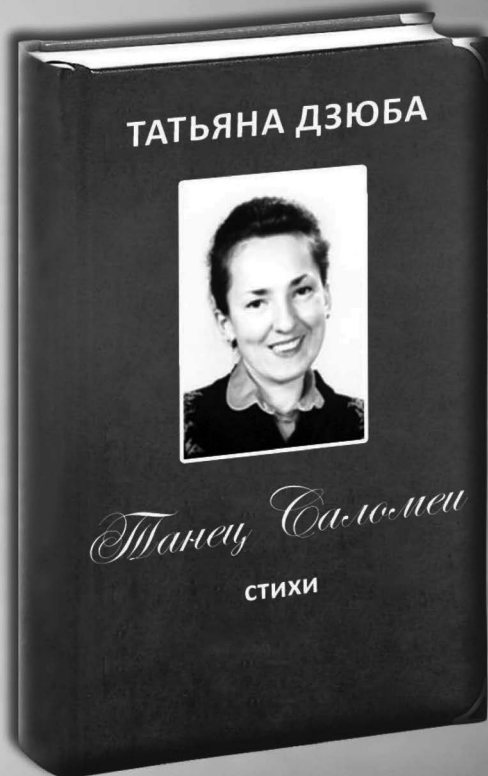
Церква в Овчарах

КАНАДСЬКА КНИЖКА ТЕТЯНИ ДЗЮБИ

БИБЛИОТЕКА
ЛАУРЕАТОВ КАНАДСКОЇ
ЛИТЕРАТУРНОЇ ПРЕМІИ
ИМ. ЕРНЕСТА ХЕМИНГУЕЯ

СТРАНЫ И КОНТИНЕНТЫ

У Торонто (Канада) побачила світ чудова збірка віршів Тетяни Дзюби «Танок Саломеї» – у серії лауреатів Міжнародної літературної премії імені Ернеста Хемінгуея.

Видали книжку популярний канадський журнал «Новий Світ» і видавництво Litsvet. Вірші пані Тетяни майстерно переклала знана поетеса та перекладачка, доктор культурології Євгенія Більченко.

Тетяна Дзюба – відома та шанована, причому вже не лише в Україні, а й за кордоном, – поетеса, журналістка, літературознавець, доктор наук із соціальних комунікацій, професор. Її твори перекладені понад 60 мовами світу й опубліковані у 40 державах. Книги пані Тетяни вийшли в Україні, США, Канаді, Швеції, Польщі, Сербії, Болгарії, Туркменістані, Казахстані... Нині вже готуються до друку її збірки чеською, румунською, в'єтнамською, іспанською, французькою, арабською, македонською, білоруською мовами. Значний резонанс викликали зібрання поезій Тетяни Дзюби «Акомодація до часу», її літературознавча книга «Та-

лант як міра ваги», монографія «Спрага народу і спрага Вітчизни. Публіцистика другої половини XIX – першої третини XX ст.: модель національної ідентичності». Також пані Тетяна ще й блискуче перекладає з німецької та слов'янських мов.

Тому не дивно, що талановиту українку нагороджено і в рідній державі (вона, зокрема, – лауреат престижної премії Держкомтелерадіо України імені Івана Франка – за найкращу наукову роботу року), і за кордоном: у Канаді, Німеччині, Італії, Бельгії, Сербії, Болгарії, Македонії, Польщі, Удмуртії, Білорусі, Казахстані... Тетяна Дзюба – лауреат таких почесних зарубіжних нагород, як премія імені Людвіга Нобеля, Ернеста Хемінгуея, Франческо Петрарки. До того ж пані Тетяна пропагує Україну за кордоном – на різноманітних міжнародних літературно-мистецьких фестивалях.

Книжка Т. Дзюби «Танок Саломеї» – дуже ошатна. Втім, головне, звісно, – вірші. А вони – справді цікаві, вишукані, глибоко філософські.

...І впаде яблуко, розлетівшись надвоє,

Його половинки з'їдять щасливі закохані,

І не помітять за гіллям заплаканої Єви,
Яка прокляла свій давній авітаміноз.

Цей поетичний світ – близький до того, в якому ми живемо... Хтось не помічає його недосконалості (щасливі закохані), хтось, немов заплакана Єва, – кається, оскільки став причиною глобальної (як трапилося з Євою) або ж локальної (як трапляється з кожним із нас) втрати істинної чи уявної ідилії. Однак це – не світ людини з відчуттям власної неповноцінності, це – світ особистості, яка здатна відчувати щастя закоханих і вміє розгледіти сльози Єви. Тобто світ людини, котра усвідомлює реальний стан речей, і дошкуляє їй не осолодом довершеної. Звідси – намагання досягнути закони гармонії, прагнення до ідеалу.

Та чим більше ти прагнеш бездоганності, тим глибше щоразу пізнаєш драматичність людського буття.

Тут, на стеблах жовтавих,
сонячних,

Проростає у небо олжа.
Підіймають голови соняхи,
Як жертвоне ягня до ножа.

Тетяна Дзюба – начебто доволі стримана у своїх почуттях, може, навіть раціональна. І все ж – це

раціональність не прагматика з атрофованими емоціями романтика, а радше – мудрого філософа, котрий уміє керувати власними почуттями, розподіляючи їх і спрямовуючи в таке русло, де б вони не заливали повинню доволі лишній світ, а лише – зрошували, підживлювали, зворушували... Спокій та виваженість Слова поетеси зумовлені знаннями, що нічого не дається просто так. Адже все прекрасне й дороге здобувається й утримується зусиллями волі та почуттів.

Якщо душа не сягне голови,
То голова впаде до рівня серця.

У цих рядках Тетяна Дзюба сформулировала закон, який може послужити кожному з нас ключем до розуміння й знання передумов гармонії – якщо не в масштабах Всесвіту, то бодай у межах однієї людської долі.

САЛОМЕЯ

Із ким ти порадишся, куди
підеш у герці, у танці?

Блакитна кров льону у білих
одеж.

Одвічне питання: камо грядеш?
Глава Іоанна – на таці.

Танцюй, Саломеє, бо кров –
не вода,

Від неї нерони хмеліють.

Танцюй, Саломеє, бо ти молода
І ще не спізнала похмілья...

Тимпани. І ковзко й непевно
ступні.

Червоно – на сніг і на сум без
причини.

На святки у школах тепер
вихідні,

Лункі, мов «Кларнети» Тичини.

«Ти сторожем братові тільки
не стань», –

Благаю. Схитнулися шальки,
Мов твої, Саломеє, догідливий
стан

І ледь закривавлені пальці.

Та били тимпани – і він не почув
Чи зріс корчмарем для

скитальців?

А ким мені бути, як стрінуть
дощі:

Таріллю, главою чи танцем?

Із ким ти порадишся, куди
підеш?

Так добре, аж ворог жаліє.
Від краю до краю, від меж
і до меж

Неспинний танок Соломії.

Саме цим надзвичайно проникливим, яскравим і глибоким віршем я й завершую свій відгук на цю неординарну книгу. Безперечно, у Тетяни Дзюби – велике творче та наукове майбуття.

Василь СЛАПЧУК,
письменник, лауреат Національної
премії України імені Тараса Шевченка

Вітання й автограф-сесія від автора видання

КНИГА ПРО ВИДАТНОГО МИТЦЯ СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

Книга вийшла друком у видавництві «Ярослав вал». До неї увійшли численні архівні матеріали, документи, світліни й репродукції. Презентація першого видання відбулася у вчорній переповненому залі Національного музею літератури України.

В есе-колажі висвітлено життєвий і творчий шлях видатного митця, поета, мистецтвознавця, літературознавця, перекладача, організатора культурного життя в Галичині Святослава Гординського (1906–1993). З видання ді-

знаємося про роки його юначої романтики, навчання у Мистецькій школі Олекси Новаківського, в академіях мистецтв Берліна та Парижа, здобутки в малярстві, графіці, поетичній творчості, перекладах. Розкрито також його видавничу, мовознавчу, мистецтвознавчу, організаційну, журналістську діяльність.

«Книга, яка спонукає думати не тільки про мистецтво», – таким є епіграф до есе-колажу у двох книгах «Святослав Гординський на тлі доби» – журналіста, мистецтвознавця й дисидента радянських часів Богдана Гориня. І справді, є над чим задуматись, адже ідейний та

мистецький шлях найвидатнішого культуролога ХХ століття проліг від людини, захопленої комуністичними ідеями, – до особистості з твердими переконаннями українського націоналіста.

Участь у презентації взяли: видатний поет і літературний критик Дмитро Павличко, академік Микола Жулинський, літературознавець, письменник, професор Києво-Могилянської академії Володимир Панченко, знаний мистецтво- і релігієзнавець Дмитро Степовик, відомий історик Сергій Білокінь, мистецтвознавець Олександр Федорук. Вірші Гординського прочитав актор Кирило Булкін. Зустріч з автором провів Михайло Слабошпицький.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Коли перетинаєш українсько-білоруський кордон, то відразу бачиш різницю. Чистіше, акуратніше, набагато кращі дороги. Це повторюється з року в рік. Ми тут з білорусами не сходимося, а швидше розходимося дедалі більше. Є і певні географічні, біологічні моменти.

Сергій ЛАЩЕНКО

Досвідчені українські лісівники, якщо будуть уважними, відразу помітять, коли закінчується Волинь і починається Білорусь. Бо ялинки ростуть лише на білоруській території. «Що їм там – медом намазано?» – дивуються українці. Ні, в українському лісі ялина також ростиме, якщо її посадити і доглядати, але в Білорусі вистачає ялинових лісів природного походження. Тож ареал ялини практично збігається з українсько-білоруським кордоном. І ареал більш інтенсивного ведення сільського господарства також збігається.

Білоруські поля краще оброблені, хатки акуратні. Немає котеджів, але немає і розвалюх. На українському боці зазвичай все контрастніше. Хтось заробив гроші чесною працею на Батьківщині і побудував. Хтось заробив у Польщі чи в Португалії, або, сидячи вдома на корупційних схемах. Хтось уже ніяк заробити не може, живе на маленьку пенсію. І це відразу помітно в Україні – де живуть, а де животіють.

А от стару білоруську хату, яка стоїть біли траси, спробують відремонтувати, або хоча б побілити. Якщо бабусі під 90 років, і вона сама не може впоратися з цим завданням, то косметичний ремонт організує голова сільради. Може, то настанова білоруського президента Лукашенка, але краще вже така показуха, аніж українське запустіння, яке можна спостерігати на півночі Чернігівщини та Сумщини.

Чому згадую речі, про які й без мене усі знають? А тому, що ці деталі побуту також впливають на ідентичність. Якщо раніше українці могли пишатися тим, що живуть на багатющій землі,

«М'ЯКА СИЛА» БІЛОРУСИ

а в Білорусі – лише піски і болота (був такий міф, правда?), то тепер багато чого сприймається по-іншому. Тепер українці з Волині йдуть на заробітки в Брестську область. Саме з групою таких заробітчани я і перетинав кордон...

Отже, цілий ланцюжок причинно-наслідкових зв'язків. В українців намітилися певні комплекси, а у білорусів з'являється гордість за свій край. Ну, полякам, чехам і німцям білоруси однаково заздритимуть, а ось українцям – ні. Щоправда, кілька разів мені довелося отримувати докази протилежного характеру. Скажімо, коли йдеться про мову. Або про свободу слова. Або коли білоруса-будівельника власник кафе не впустив до свого закладу в робочому одязі. Кафе скромнень-

це питання триматиме на контролі і в разі потреби прийде сюди знову з колегами, щоби провести роз'яснювальну роботу. А загалом, терплячість білорусів робить їхнє життя спокійнішим і прогнозованішим. І усім приїжджим це подобається. Якщо ж у когось з'явиться бажання пустити коріння тут, то треба мати на увазі, що їхні нащадки вважатимуть себе білорусами. Бо неодмінно спрацює «м'яка сила» цієї землі.

Те, що ми й білоруси – братні народи, відчуваєш постійно. Наявні розбіжності, різниця у рівні життя практично не впливають на майже генетичне відчуття «спільного кореня». Між українцями і росіянами такого немає. Навіть в українському Севастополі я завжди відчував, хто українець, а хто росіянин. Українець, навіть якщо він безнадійно асимільований ватник, – м'якший за характером. Відчути різницю між українцями і білорусами складніше. Білоруські прикордонники і митники сумлінно виконують свою роботу, але на їхніх обличчях написано: «В принципі, ви свої, хоч живемо ми в різних країнах». Так само і українці сприймають білорусів.

А оскільки ми такі близькі, то багатьом українцям притаманно переживати за білоруську мову. Пригадав реакцію знайомої українки з Чернігова, коли та почула від мешканки Гомеля сумний прогноз стосовно білоруської, мовляв, вона вже ніколи не від-

родиться. «Відродиться, неодмінно відродиться!» – кричала українка у трубку, переконуючи свою далеку родичку (наполовину білоруску) в тому, що Білорусь ніколи не стане Росією. Ну, це наше побажання. Тут майже всеукраїнський консенсус. Хіба що нинішніх мешканців Криму й окупованих територій Донбасу вже переконали, що для «славянського єдинства» достатньо й російської. Усі інші інтуїтивно відчувають: якщо зникне білоруська, то за нею черга української.

А яка мовна ситуація насправді? Звісно, багато спільного з нашим Південним Сходом; у Краматорську, Северодонецьку, Маріуполі майже те саме, що в Білорусі. У Мінську зробив фото вивіски: «Сеть мастерских «Яли-

на». Взагалі-то, білоруською правильно «Яліна». Подумалося: не хочете білоруською, то пишуть «Ель», але навіщо утворювати мовні покручі? Але це моє нинішнє сприйняття. Пригадав кафе у Сімферополі з незвичним написом: «Світанок». Це було у 1990 році. Звісно, в Києві чи у Львові такого не було б. А в Криму напис «Світанок» могли б розцінити як прояв українського буржуазного націоналізму. Розуміючи це, я навіть зрадів цьому символічному доказу ще не винищеного кримського українства.

Білоруська формально є державною (поряд з російською), і дещо для її підтримки таки робиться. Білоруською заговорили залізниця, метро і міський

транспорт. Часом у транспорті можна почути білоруську разом з англійською, але... без російської. У великих містах є чимало плакатів, які закликають учить мову. Коли їздив електричками, то переконався, що оголошення білоруською мовою таки впливають на мовні уподобання людей. Приблизно 20–25% пасажирів, відчуваючи підтримку держави, почали розмовляти в електричках білоруською, точніше «трасянкою» (аналог нашого суржика). Ніби й небагато, але раніше й того не було. А якщо на вулиці звернув увагу на великий білборд: «Смак беларускай мовы. АЖЫНЫ» А трохи нижче – переклад маленькими літерами: «ежевика». Виходить, без перекладу вже не можна? Не зрозуміють? Схоже, що так. Доводилося чути й таке від національно свідомого білоруса: у Львові його білоруську завжди розуміють (мови ж близькі!), а у Мінську чи у Гомелі – не факт... Як на кого нарвешся.

І все ж, є певні білоруські символи, які значною мірою компенсують серйозні проблеми у мовній сфері. Просто серце радіє, коли бачиш ледь не на кожному кроці зображення лелеки. Мабуть, тому, що моє дитинство пройшло серед березових гаїв і сінокосів на півночі Чернігівщини. Там лелек називають «буслами» – точнісінько так, як і в Білорусі. До цього птаха наші північні сусіди ставляться дуже трепетно. Бусла можна побачити на футболці з написом «Беларусь – Радзіма Мая», птаха дуже люблять місцеві художники.

Із задоволенням сфотографував кілька полотен Анатолія Морозюка, коли відвідав його виставку в місті Береза Брестської області. Справжній культ лелеки, і всі роботи митця дуже філософські. У Березі наступного року відбудеться п'ятий фестиваль «Славянські вянок», тож українці, росіяни, поляки, чехи, серби, македонці матимуть нагоду помилуватися картинами художника. А потім розповісти своїм землякам про символи тієї країни, яка прагне об'єднати слов'янський світ не за імперськими лекалами, а на основі білоруської «м'якої сили» – тобто щирості, гостинності й дивовижної толерантності.

До безперечних мистецьких досягнень художника Володимира Слєпченка належить серія портретів видатних вітчизняних письменників – «Літературна еліта України».

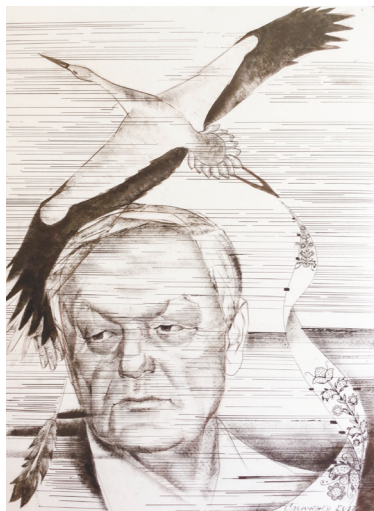
Концептуально вона є складовою частиною мистецького проекту «Обрані часом», використовує пластичні прийоми стилю «арт-лайн», але виконана у традиційних графічних техніках, включно зі змішаною авторською.

Кожна допитлива людина хоче бачити поряд із творами свого улюбленого майстра слова і його візуальний портрет, достовірний і точний. Особливо – якщо він виконаний талановитим художником, котрий перетворює звичайне, впізнаване зображення видатної людини – у високомистецький художній твір. В результаті цього портрет стає образом історичної епохи, в яку жив і творив майстер слова. Як на мене, Володимир це вдалося, а письменникам – пощастило, що їх зобразив митець-психолог такого високого рівня обдарування.

Створюючи портрети видатних майстрів слова, Слєпченко застосовував свій улюблений прийом пластичної символіки – оригінальну і несподівану образну знахідку-метафору, якою так часто, вмільо й охоче оперують талановиті та глибокі поети.

Нині вже виконані чудові портрети Дмитра Павличка (1929 року народження), Юрія Щербака (1934 р.н.), Бориса Олійника (1935 р.н.), Івана

«ЛІТЕРАТУРНА ЕЛІТА УКРАЇНИ» ВОЛОДИМИРА СЛЄПЧЕНКА

Борис Олійник

Драча (1936 р.н.), Павла Мовчана (1939 р.н.), Михайла Слабошпицького (1946 р.н.). Кожного з них художник знає особисто, з деяким перебуває у багатолітніх дружніх стосунках, багато років цікавиться їхньою творчістю, поповнює їхніми новими книгами свою домашню бібліотеку. По суті, це наші сучасники, живі класики модерної української літератури, виток творчості яких сягають легендарної вже нині доби – покоління «шістдесятників». Багатьох їхніх побратимів, воїнів духу на теренах

української культури, давно вже немає серед живих. Мимоволі згадується і Григорій Тютюнник (1931–1980), і Василь Симоненко (1935–1963), і Василь Стус (1938–1985), яких вони знали особисто і з якими разом колись крокували по життю, починаючи своє сходження до вершин вітчизняної класики.

Єдиний із них, хто, на жаль, нещодавно помер (30 квітня 2017-го – на 82 році життя) – це незабутній Борис Олійник. З ним Володимир Слєпченко був особисто знайомий ще з 1988 року, коли влаштував за допомогою поета у щойно заснованому Українському фонді культури (на вулиці Липській у Києві) свою першу в столиці України – розлогу й успішну – персональну виставку з нагоди свого 40-річчя. На портрети 2016-го року обличчя Б. Олійника торкається крило лелеки, котрий лине у височині, залишаючи по собі символічний слід у вигляді вишитого рушника долі. Сам поет нерідко звертався і до цих усталених в українській культурі символів. Вірші майстра – співучі, глибоко народні, неодноразово покладені на музику багатьма композиторами. Посмертна ж дорога Бориса Ілліча – класика української поезії і впливового громадського діяча, який фактично врятував від знищення святі для кожного українця ландшафти поблизу Шевченкової могили на Чернечій горі в Каневі, – воістину щаслива і піднесено-небесна.

У бібліотеці Слєпченка зберігається книга поезій «Основи» (К.: «Дніпро», 2005) з дорожочинним автографом-побажанням поета: «Дорогому Володимире Слєпченку – з глибокою шанобою і вдячністю – на щемливе творче многоліття! Будьмо!!! Київ, 7–VI–2007 р. Борис Олійник».

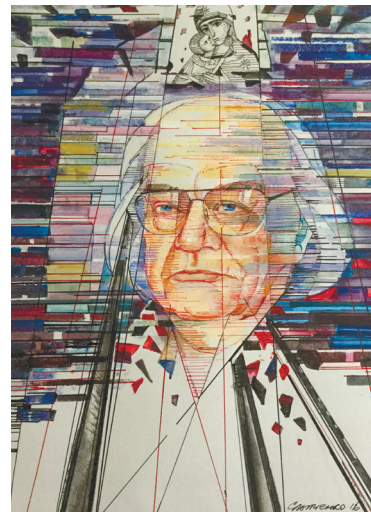
В образі ж Дмитра Павличка (2017) – енергійного, задиристого і вічно неугамовного – митець використовує символіку чорної та червоної барв, навіки закарбовану поетом у його безсмертному творі «Два кольори», який давно вже знає і співає вся Україна. Павличко дуже любить коней, тому біля поета Слєпченко зобразив крилатого Пегаса, який повністю віддається стихії нестримного бігу, спрямованого назустріч Сонцю, у невідоме, але світле Майбутнє.

Над головою Івана Драча зображена Богородиця з немовлям, ніби нагадує про його знамениту поему «Чорнобильська мадонна». Від лику Божої матері лине сяйво, у світлі якого вимальовується образ знаменитого поета-новатора, автора поеми «Ніж у

сонці» (1961), збірки «Протуберанці серця» (1965) та багатьох інших творів, відзначених сміливим експериментуванням зі словом.

Новаторський підхід І. Драча до усталених норм віршування нагадав Слєпченку його улюбленого Казимира Малевича, супрематичні фігури котрого він використав як геометричні елементи сорочки поета. Тут зашифрована глибока думка про те, що «слово є своєрідним атомом мови», і їхня комбінація творить усе безкінечне різноманіття Всесвіту.

Філософська глибина думки, занурення у праглибини української культури, новаторська об-

Іван Драч

разність і щира любов до рідної землі – надають віршам Павла Мовчана всеохоплюючого, космічного масштабу; тоді як його публіцистика вражає пристрасною полум'яною словом і палким темпераментом духовного поведіння-проповідника

Багатьом людям запалили серця його глибокі та пристрасні виступи на Українському радіо, опубліковані також у вигляді літературно-публіцистичних статей у книгах «Ключ розуміння» (1990) та «Мова – явище космічне» (1994).

У кольоровому портреті Павла Мовчана Слєпченко надає образу поета рис легендарного титана, тіло якого виростає з таємничих глибин рідної землі. А його могутня голова возноситься до небес, прориваючи геологічні та океанічні оболонки й стихії планети, які нагороджують неподоланими силами його могутню творчу особистість.

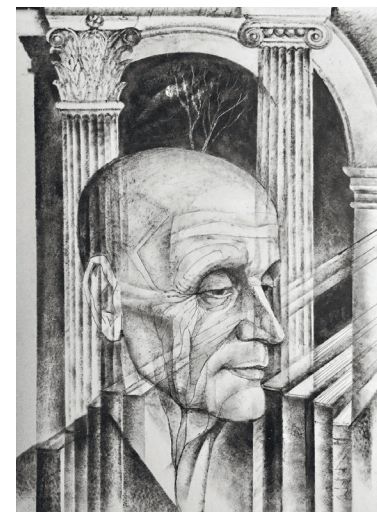
Дві голубки: одна – в польоті над головою поета, а друга – делікатно вписана у пасмо його волосся – символізують найближчих жінок-берегинь Павла Михайловича – дружину Любов Голоту та доньку Павлину.

У поетичній збірці «Сіль» (К.: «Рад. Письменник», 2014) Павло Мовчан залишив щирий напис-побажання родині художника: «Дорогі мої Слєпченки! Сотні Вам років життя (у) Бога просимо!»

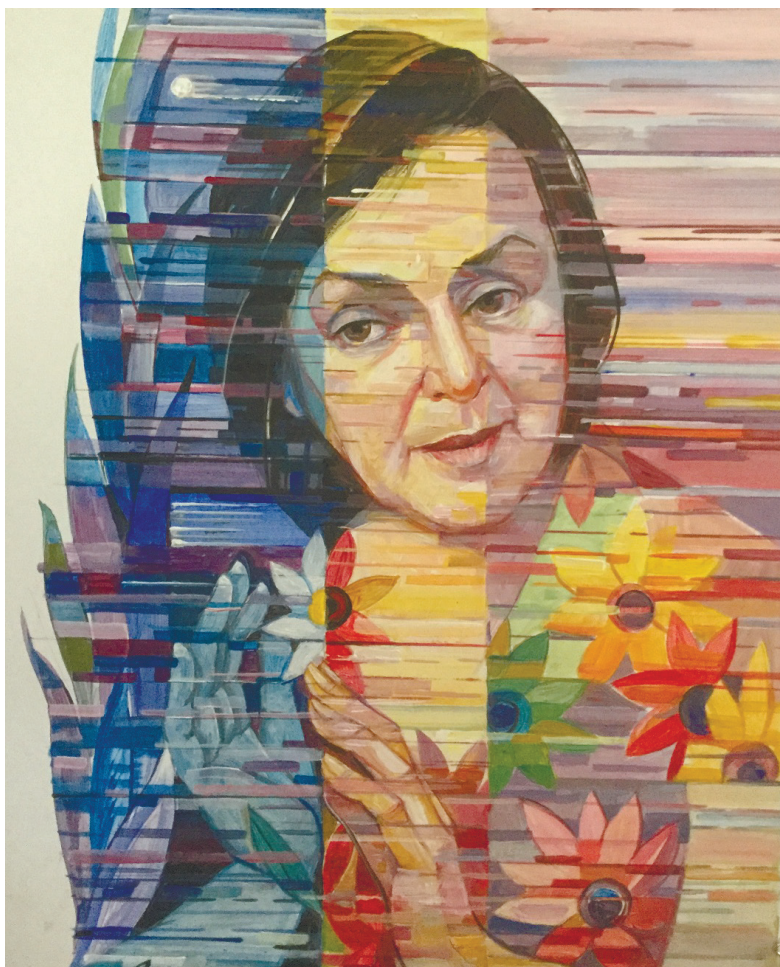
Вдалися митцеві й образи двох мудреців-інтелектуалів української літератури – Юрія Щербака та Михайла Слабошпицького. Їх об'єднує ґрунтовне знання світової та вітчизняної історії, повага до духовної спадщини минулих часів і висока культура думки їхніх прозових творів та історико-аналітичних досліджень.

Юрія Щербака – видатного експерта-міжнародника і дипломата (він тривалий час був Надзвичайним і Повноважним Послом України в Ізраїлі, США, Мексиці та Канаді) – Слєпченко зобразив серед хмарочосів Нью-Йорка, в самому центрі найвпливовішої держави сучасного світу, і водночас – у рідному Києві, біля Михайлівського Золотоверхого монастиря, поряд із яким розміщується Міністерство закордонних справ України. Саме тут, у серці древнього Києва, найбільш чітко відлунюють історичні події українського життя, в якому б куточку світу вони не відбувалися. Саме тут, де ще у княжу добу споруджено величний собор на честь небесного покровителя міста – архистратига Михаїла, а поряд, з Володимирської гірки, відкривається величний вид на неозорі дніпрові далі, душа возноситься до самого неба від споглядання цих неймовірних красот. Тут приходять до Юрія Миколайовича задуми його нових творів, піднесені прозріння про європейську місію воскреслої України, тут він роздумує про тисячолітню історію рідного народу.

Енергійний порух голови підкреслює молодецьку вдачу та нев'яучу творчу потугу Юрія

Михайло Слабошпицький

Любов Голота

Іван Малкович

Щербака, про що свідчить його остання книга блискучих політологічних есе «Україна в епіцентрі світового шторму: оцінки, прогнози, коментарі» (К.: «Ярослав Вал», 2017). Збірка сповнена глибоких міркувань і осяйних прозріннь стосовно долі України в третьому тисячолітті всесвітньої історії. Погляд Щербака, просвітлений і пильний, спрямований до небес, поверх знаменитої американської статуї Свободи, де він бачить всепроникним зором віщуна-провидця – могутню, оновлену і щасливу Україну.

Життя Михайла Слабошпицького нерозривно пов'язане з книгами – носіями знань і хранителями мудрості людства. Він і письменник, і книговидавець, і меценат-популяризатор кращих українських творів. Його, співоголову координаційної ради Міжнародного конкурсу знавців української мови імені Петра Яцика, виконавчого директора Ліги українських меценатів та директора видавництва «Ярослав Вал», – Слепченко зобразив в оточенні античних колон. Серйозний, зосереджений, занурений у роздуми про непроминальні духовні цінності, серед яких у кожного народу почесне місце займає рідна мова. Строгий, аскетичний образ Михайла Федотовича нагадує шляхетні мармурові бюсти доби римської класики. А колони викликають асоціації з величними архітектурними спорудами, втіленими на знаменитій фресці Рафаеля «Афінська школа» з Ватиканського палацу в Римі, де великий художник зобразив знаменитих мудреців і митців минулого – Піфагора, Геракліта, Діогена, Сократа, Платона, Арістотеля, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, не забувши намалювати й себе.

Викликає щире захоплення і повагу виняткова працездатність пана Михайла, його унікальна здатність блискучино реагувати на політичні події та історичні виклики доби; і водночас – ретельно та скрупульозно працювати над глибокими темами. Як це, приміром, робив він понад десять років, збираючи матеріали для осмислення життя Михайла Коцюбинського («Що записано в книгу життя: Михайло Коцю-

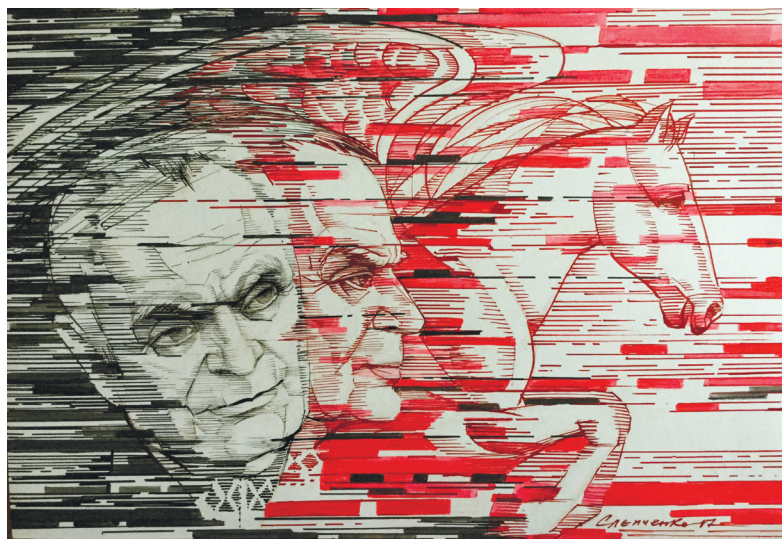
бинський та інші» (К.: «Ярослав Вал», 2012).

У його талановитій документально-публіцистичній книзі «Велика війна 2014», що вийшла на початку 2015-ого року, точний аналіз подій вдало доповнений унікальними фотографіями та свідченнями сучасників-очевидців, що робить її дорогоцінним першоджерелом незабутніх історичних зрушень. Книга завершується двома розділами із вельми символічними назвами – «Час нових людей» та «Історія дає шанс». Саме на початку цієї книги автор залишив знаменний автограф: «Славним Слепченкам – з адорацією (прихильністю – С.Б.), з добрими побажаннями. 14.04.2015 р. Михайло Слабошпицький».

Образи видатних українських літераторів у творах Слепченка викликають зливу історичних та культурологічних асоціацій, породжуючи додатковий пласт «прочитання» його високомистецьких, достовірних і водночас – «несподівано-розкуто-метафоричних» творів.

Робота над серією «Літературна еліта України» продовжується далі. У задумах митця – створити портрети літераторів середньої вікової генерації, котрі перебувають нині у розквіті своїх життєвих сил і творчої зрілості. Буквально протягом літа 2017 року майстер завершив портрети таких знакових письменників нашої доби, як Любов Голота, Іван Малкович та Оксана Забужко.

Любов Голота – поетеса, прозаїк, публіцист, головний редактор всеукраїнського видання «Слово Просвіти» (з 1995 року), лауреат Премії імені Тараса Шевченка (2008). Народилася на історичних землях Війська Запорозького низового (точніше – в Кривому Розі), навчалася на філологічному факультеті Дніпропетровського (нині – Дніпровського) університету імені Олеся Гончара, який упевнено входить до п'ятірки кращих класичних вузів України. У творчості Л. Голоти завжди відчувається подих козацького степу, про що свідчить і назва її ранньої збірки поезій – «Народжена в степах» (1976).

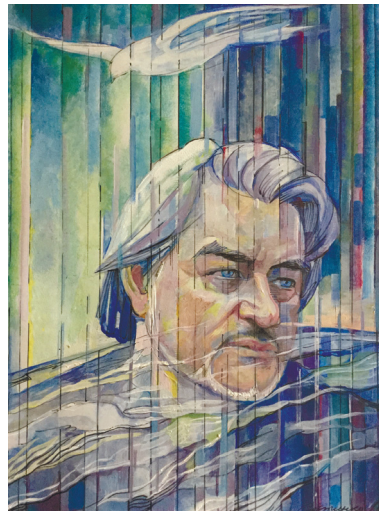

Дмитро Павличко

Про трепетне ставлення письменниці до таїни літературного процесу – дослідник її творчості Павло Щириця висловлюється так: «...за своєю вимогливістю до слова, здається, в Голоті немає випадкових слів; кожне має свій аромат, своє світло (чи тінь), свою тональність».

«Слово – це дзеркало», – так у книзі прози «Там, де ніколи» (К.: «Ярослав Вал», 2015) письменниця формулює своє естетичне кредо. А Павло Щириця вдало доповнює цю глибоку думку: «...майстерність автора підтверджується, коли читач може себе в цьому люстерку побачити».

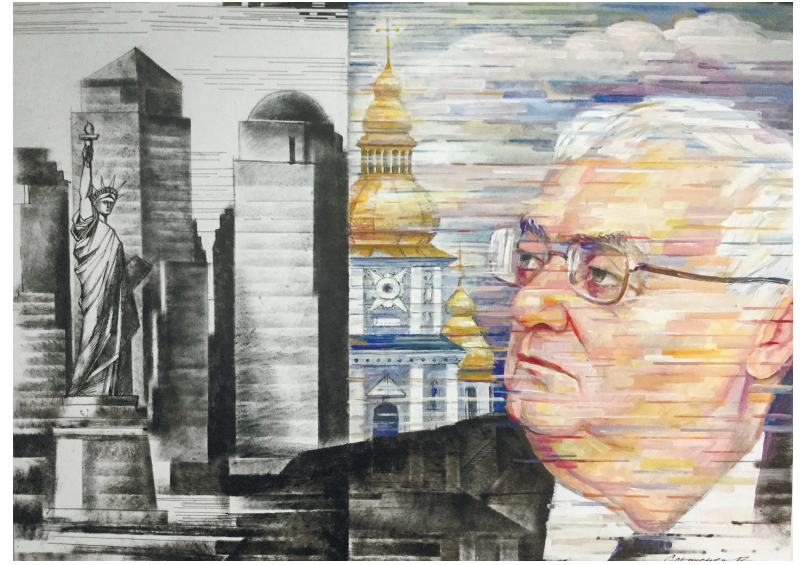
Образ поетеси, створений Володимиром Слепченком, підкуповує тонким ліризмом: квіти біля неї асоціюються зі щедрим різнобарв'ям її щирої і глибоко психологічної поезії. А прізвище Голота нагадує про кришталеву чистоту і незламність козацького духу її рідної землі, відразу ви-

Павло Мовчан

кликаючи асоціації з героєм славнозвісної козацької думи «Козак Голота». Чудово передані руки поетеси, яка, будучи зачарованою тремливою, ледь чутною мелодією нового, ще не народженого вірша, ніби обережно і натхненно торкається своїми ніжними пальцями невидимих струн золотої «Аполлонової лютні».

Іван Малкович на літературній карті України представляє один із її найсамобутніших регіонів – Гу-

Юрій Щербак

цульщину, а точніше – саму її серцевину – Косівський район Івано-Франківщини (за поетичними рядками зі знаменитої пісні Миколи Мозгового – «чарівний край Черемоша й Прута»). Гуцульщина – край безлічі талановитих майстрів традиційних народних промислів – гончарства, обробки шкіри, ковальства, ткацтва та вишивки, різьблення по дереву, народного живопису, теслярства й обробки каменя, співаків та музикантів. У цю землю були закохані й оспівували її багато видатних майстрів українського художнього слова, зокрема – «східняки» Михайло Коцюбинський та Гнат Хоткевич.

І. Малкович, здається, не лише увібрав у себе добрячу частку усіх цих талантів, але й примножив їх досить рідкісним, не лише для Гуцульщини, але й для всієї України – даром організатора літературного процесу, видавця і мецената, видатного популяризатора дитячої книги та вітчизняної поезії.

У портреті Івана Малковича – визнаного поета, лауреата Шевченківської премії 2017 року, перші літературні кроки якого підтримала сама Ліна Костенко, засновника і директора знаменитого видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га», – Слепченко підкреслив його замріяну поетичну сутність, закоханість у небесну музику сфер. Закінчивши Івано-Франківське музичне училище по класу скрипки та факультет української філології Київського університету Тараса Шевченка, він і нині щодня бере в руки скрипку, налаштовуючи її струни в унісон зі звучанням високих поетичних вібрацій української класичної поезії.

Митцєві вдалося вловити у виразі обличчя Малковича напівдитячу віру в казковість навколишнього світу і водночас – легкий, ледь іронічний сум з приводу його недосконалості.

Оксана Забужко належить до інтелектуальної еліти нинішнього українського письменства. Поетеса, есеїст, прозаїк. Наділена гострим розумом та даром живо-го, яскравого слова, вона щасливо поєднує діяльність науковця, письменника та публіциста-про-

повідника. Народилася і ранні дитячі роки провела в древньому Луцьку, котрий протягом XV–XVI століть був другою столицею Великого князівства Литовського і першою – української Волині. З восьми років живе в Києві, закінчила тут філософський факультет університету імені Тараса Шевченка та аспірантуру при ньому, працює в Інституті філософії НАН України. Визнаний фахівець у галузі естетики – одного з найважливіших напрямків філософії, котрий досліджує феномен мистецтва. Викладала історію культури та естетику в низці вишів України та США. Лауреат багатьох вітчизняних і міжнародних літературних премій та нагород. Твори О. Забужко перекладено на 18 світових мов.

Володимир Слепченко зобразив поетесу на Андріївському узвозі. Вона прямує з верхнього, княжого Києва, – до Контрактової площі (позаду – славетна Андріївська церква, попереду – знаменитий фонтан «Самсон» біля торгових рядів). Там, на Подолі, неподалік від Дніпра – святої ріки українців, – подорожніх зустрічає Києво-Могилянська академія, найвища наукова й освітня установа Козацько-Гетьманської держави, головний осередок її самотньої християнсько-елліністичної духовності. Тут сяйво Заповіді Господньої не суперечить, а органічно поєднується зі вченням батьків європейської філософії – Платона та Арістотеля.

Погруддя Оксани Забужко органічно вписане у вишукано-граційну арочну архітектуру барокового Києва, а проникий і злегка іронічно-насмішкуватий погляд героїні чудово відтворює гостроту її швидкої думки та несподівано метафоричну специфіку поетичного мислення. Поетеса ніби занурюється у хаші поетичних образів, які виникають в її уяві від спілкування з рідним містом та з тінями тих великих людей, котрі прикрашали його древні вулиці й площі видатними пам'ятками мистецтва.

Приводом для цих роздумів став щойно надрукований збірник вокальних творів Фридерика Шопена з новоствореними українськими перекладами польських поетичних текстів.

Така подія важлива й дивовижна з трьох причин. По-перше, оскільки нотовидання в країні завмерло, кожен рух у цій сфері стає помітним. По-друге, Шопен – давній улюбленець української інтелігенції, але відомий їй лише як суто фортепіанний композитор. Багато хто буде здивований і спитає: «А хіба у Шопена є ще й пісні?» По-третє, сьогоднішні меломани, котрі звикли думати, що іншомовну вокальну музику треба слухати обов'язково мовою оригіналу, спитають: «Навіщо взагалі перекладати тексти Шопенівських пісень українською, замість того, щоб співати їх польською мовою?» Відповіді на всі ті питання має дати нова збірка, що видана за редакцією київського композитора і громадського діяча Андрія Бондаренка.

Шопенівські вокальні твори мають незвичайну історію. Своїх пісень композитор не продав, на відміну від фортепіанних творів, які за контрактами реалізовувалися видавцям, друкувалися, виконувалися на публічних концертах, приносячи авторові доходи. Всі свої пісні він скомпонував на польськомовні вірші, незрозумілі французам та іншим європейцям (про виконання вокальної музики мовою оригіналу в XIX столітті не йшлося). Тобто видавати й виконувати Шопенівські пісні у Франції, де він тоді мешкав, було неможливо. Композитор писав їх для себе і для подарунків друзям-полякам, які час від часу відвідували його в еміграції, і навіть не помишляв мати від тих пісень якийсь матеріальний зиск. Результатом є те, що вокальний доробок Шопена, на жаль, зберігся не повністю. Ніхто не знає, скільки пісень було ним створено і кому подаровані рукописи (тоді як фортепіанні його твори відомі всі й з усіма авторськими варіантами). У ті часи, коли готували посмертне зібрання творів композитора, вдалося дістати автографи лише сімнадцяти пісень (їх було надруковано як opus 74), згодом розшукали ще два вокальні твори. Загалом, сучасне академічне повне зібрання творів, видане Інститутом Ф. Шопена в Кракові, містить 19 пісень. Кількість пісень, що до нас не дійшли, невідома.

Своєрідність Шопена – людини й митця – зумовлена була неординарною комбінацією життєвих обставин, що не має аналогів у біографіях інших композиторів. Маючи подвійне – польсько-французьке – етнічне походження, формально підданство Російської імперії, Шопен виховувався у польському культурному середовищі, після чого багато

ПОЛЬСЬКІ ПІСНІ ШОПЕНА — УКРАЇНСЬКОЮ

років (половину життя) перебував у французькій еміграції (спочатку вимушений, потім добровільній). Його композиторська, виконавська та педагогічна діяльність стала невід'ємною складовою частиною культурної історії Парижа, впливовим чинником загальноєвропейського художнього процесу. Шопенівський стиль поряд із загальноромантичною мрійливістю, естетизованим стражданням, марним бажанням ідеальної краси, якої не може бути в реальності, – несе відбиток гнітючої ностальгії, спалахів громадянського гніву, тяжких переживань та смертельних передчуттів, що завдані багатолітньою прогресуючою хворобою...

Біографія Шопена читається як роман. Композитор народився в 1810 році у сім'ї французького емігранта в Польщі. Рано почав концертувати, його вважали вундеркіндом, навіть назвали «польським Моцартом». Навчався в Головній музичній школі, яка мала статус відділення Варшавського університету. У 1830 році виїхав на гастролі до Відня і не зміг повернутися додому, побоюючись репресій, пов'язаних із придушенням варшавського антиросійського повстання. Оселився в Парижі, концертнував, викладав гру на фортепіано, спілкувався з першими особами європейської художньої еліти (зокрема, з Ф. Лістом, Е. Делакруа, А. Міцкевичем), зблизився з письменницею, що виступала під псевдонімом Жорж Санд, і декілька років був її громадянським чоловіком. З 28-річного віку тяжко хворів, втрачав працездатність, але з останніх сил продовжував komponувати музику. Помер у 1849 році, як вважалося, від сухот (тобто туберкульозу легень, втім, тоді ще не було лабораторних методів, що дозволяли ставити достовірний діагноз, судячи з описів, це, ймовірно, міг бути астматичний бронхіт). Романтична історія цього недовгого життя завершилася тим, що волею Шопена його серце після смерті було перевезене до Польщі.

Далеко не всі твори Ф. Шопена призначені для концертного показу. Розрізняють чотири основні типи музикування: усамітнене (коли людина грає або співає для себе, без слухачів), сумісне (що є засобом емоційного дружнього спілкування з партнерами), публічне (коли метою є вплив на внутрішній психологічний стан іншої, сторонньої людини, слу-

хача) та культово-магічне, або сакральне (коли адресатом художнього висловлювання вважаються потойбічні сили). Для кожного типу музикування існує свій специфічний репертуар і відповідні прийоми композиції та виконання. Сучасне музичне життя, на жаль, занадто перебільшує роль публічних (концертних) форм побутування музики, тоді як інтимне (усамітнене та сумісне) музикування завжди важило незрівнянно більше для духовного розвитку, інтелектуального вдосконалення та психоемоційного здоров'я людини. Публічне музикування – справа професійних митців, а усамітнене та сумісне мають практикувати всі люди – і аматори, і професіонали, бо то є справа загальнолюдська (до речі, виключно людська).

Сила і цінність Шопенівського репертуару полягає саме в тому, що він впливає на читача нот глибше, ніж на слухача. Тобто освічений музикант-аматор в ситуації домашнього музикування отримує від Шопенівських творів ще більше, ніж публіка на концертах професійних виконавців. Це стосується і фортепіанних творів (насамперед мазурок, прелюдій, ноктюрнів, вальсів), і вокальних. Подібно до мініатюр ювелірної роботи, більшість із них краще сприймаються «з близької відстані», тобто потребують затишної кімнати, а зовсім не великої зали. Для багатолюдних залів Шопен скомпонував творів менше (переважно – в юнацькі роки, коли з'явилися обидва його фортепіанні концерти). За жанровим складом – у доробку Шопена переважають камерні фортепіанні твори, значно менше пісень (для голосу з фортепіано) й лише поодинокі опуси для інших інструментів і ансамблів. Більшість нефортепіанних видань Шопенівської музики є перекладами та обробками (не авторськими та навіть не авторизованими).

Серед надрукованих нині в Києві вокальних творів є ті, що зраховані на публічне концертне виконання, і ті, які призначені для домашнього музикування. Тобто новим виданням можуть послужуватися і професіонали, й освічені аматори.

Нинішнє видання – перше в Україні, що подає вокальну спадщину іноземного композитора комплексно: перекладені українською всі наявні твори. Але це означає не закінчення, а лише початок роботи над україномовним перевтіленням Шопенівських пі-

Перекладачки Тетяна Череп-Пероганич і Анна Багряна з Андрієм Бондаренком

сень, бо кожен новий переклад є окремою інтерпретацією твору, а число можливих інтерпретацій – необмежене.

Для чого потрібне україномовне видання польських пісень? Традиційно побутують два способи виконання іноземної вокальної музики: мовою автора та мовою слухачів. Кожен спосіб має свої переваги й свої вади. Обидва шляхи вокального виконавства, безумовно, потрібні й можуть існувати паралельно. Проте аналіз проблеми з позицій лібретології (науки про вербальний компонент музичного твору) – доводить, що треба віддати пріоритет саме виконанню мовою аудиторії, тобто в перекладі. Чому? Тому що віршова основа вокальних творів має два шари – фонетичний і семантичний (звучання та значення). В іншомовному середовищі чимось одним, на жаль, мусимо жертвувати: під час перекладу втрачається первісна фонетика (але зберігається семантика), а за умови виконання твору для іншомовної публіки без перекладу (мовою оригіналу) втрачається семантика. Однак чи зберігається тоді фонетика? Ні, майже ніколи. Вимова іноземців у більшості випадків є такою, що зміст іще можна зрозуміти, але неминуче псується фонетичний лад мови. Подібно під час виконання, наприклад, пісень Р. Шумана німецькою мовою, опер Ш. Гуно французькою – наші співаки каменя на камені не залишають від фонетики оригіналу. Стається подвійна втрата: руйнується водночас і фонетична, і семантична будова твору.

Чи можемо цього уникнути? Так, гарний переклад зберігає семантичний зміст, до того ж талановитий поет, котрий володіє вокальним перекладом на рівні мистецтва, створює засобами своєї мови нову фонетичну композицію, яка у співдії з мелодією відтворює й повертає первісну силу художнього впливу, притаманну оригіналові. Зрозуміло, вокальним перекладом як мистец-

твом, технікою еквіритмічного та еквіфонічного перекладу володіють лише одиниці.

Сприйняття музики – процес інтимний, під час нього мелодія та поетичний текст торкаються глибинних структур мозку. Якщо туди, в таємничі глибини підсвідомості, інколи й може проникнути слово (слідом за повсюдною проникною мелодією), то лише слово рідної мови. Іноземні мови людина опановує в дорослому віці раціональним методом (свідомо вивчає граматику, лексику, фразеологію тощо), тому вплив іншомовного тексту переважно не йде далі свідомості, тобто зачіпає лише верхній шар інтелекту. Щоб увійти в більш глибокі душевні сфери, мусимо оперувати тією мовою, що засвоєна була людиною в ранньому дитинстві й укорінена у підсвідомості. Така властивість притаманна лише рідній мові (німецькі лінгвісти вживають термін *muttersprache* – «материнська мова»). Під час сприйняття музичної композиції відбувається позасвідоме засвоєння сенсу, що його несуть фонічно-інтонаційні елементи музичного тексту; той самий позасвідомий механізм діє під час сприйняття вербального тексту вокального твору. Тому принципово важливою слід вважати доступність шедеврів світового вокального репертуару для кожної людини – її рідною мовою.

Для створення українських текстів пісень Шопена укладач збірника залучив поетів-перекладачів Анну Багряну, Лілію Батюк-Нечипоренко, Ольгу Бреславську, Романа Бойчука, Любов Відуту, Івана Іщенка, Олену О'Лір, Тетяну Франченко, Тетяну Череп-Пероганич, Валерія Яковчука. Всі вони зголосилися безкорисливо взяти участь у проєкті «Світова музична класика – українською», який здійснюється під орудою А. Бондаренка, за сприяння Фонду Wikimedia Foundation Inc.

Навчитися музиці може будь-яка людина, котра має слух, стати справжнім музикантом може далеко не кожен.

Наприклад, німецькому композитору Йоганну Себастьяну Баху батько подарував скрипку, коли йому було п'ять років, бо володіння інструментами передавалось із покоління в покоління, у Вольфганга Амадея Моцарта батько був молодшим композитором при дворі. Українському композитору, музиканту, скрипалю, диригенту Олександру Гноболіну пощастило трохи менше. Його батьки не були музикантами, однак запримітивши талант хлопчика ще у шість років, віддали його навчатися музиці. Мати майбутнього заслуженого артиста України навіть пішла вчитися до місцевого будинку культури грі на баяні, щоб знати ноти і хоч якось маги змогу допомагати сину. Вона вручну переписувала для нього ноти, які він зберігає по цей день.

Шлях становлення музиканта проходить через усе його життя. Адже розпочавши у 1978 році свою артистичну діяльність, Олександр Гноболін працював концертмейстером симфонічного оркестру Абхазії, солістом Херсонської філармонії, а також диригентом миколаївського камерного оркестру «Капрічіо» (надалі «Арс-нова»). Наразі Олександр Чарльзович, як він сам зазначив, у «творчій пенсійній відпустці». Проте це не заважає йому творити і надалі, адже він є композитором понад 300 музичних творів, членом Національної спілки композиторів України, лауреатом багатьох українських і міжнародних конкурсів композиторів, засновником та організатором всеукраїнського дитячого конкурсу «Натхнення» у м. Скадовську, а також почесним громадянином Херсона. Також митець – люблячий батько, який дуже пишається своїми синами – Сергієм і Данілом. Молодший Данііл пішов по його слідах – навчається грі на скрипці в Київській середній спеціалізованій музичній школі ім. М. В. Лисенка в класі професора Я. Рівняк. Про дитячий конкурс

та про творчі здобутки спілкуємося з Олександром Гноболіним...

– **Пане Олександр, як виникла ідея організувати дитячий фестиваль «Натхнення», що цього літа вперше відбувся у Скадовську?**

– Ідея виникла ще восени. Директор Херсонського державного будинку художньої творчості Валерій Висовень запропонував взяти участь у його проєкті «Скадовськ збирає друзів». Вже не перший рік він його проводить. Там і танцювальні колективи, читці поезії, вокал, словом – набір мистецтв, а скрипки немає. Тож він запропонував у рамках цього заходу виступ і я погодився. А потім почали працювати над створенням конкурсу, там же превалює художня самодіяльність, а у нас усе-таки більш професійний рівень. І тоді виник мій авторський проєкт. Умови такі: потрібно було грати три твори: один на вибір учасників і два зі списку моїх творів. Змагалися в двох категоріях – від 6 до 9 років і від 10 до 12. Переможці грали в заключному гала-концерті з камерним оркестром «АлГОРитми». Дуже цікаво слухати, як звучать мої твори в дитячому виконанні. Зараз у музичних школах України дуже багато виконують моїх творів, тому у когось вони вже були в репертуарі, а хтось набув. Загалом конкурс пройшов на високому рівні. Змагалися 20 учасників

із різних міст: Одеси, Чернівців, Сіверськодонецька, Херсона та Херсонської області. Коли відбувався відбір (майбутні учасники надсилали свої відео Інтернетом), то мені здава-

лося, що їхній рівень не дуже високий. Але коли вони вже приїхали на конкурс, а особливо на підсумковому концерті, де переможці грали з оркестром, було видно, що набагато вирости. Я диригував оркестром і також вчив їх, як треба виходити на сцену, як там треба себе поводити, як спілкуватись із диригентом, як кланятись публіці, дякувати тощо. Тобто вони себе вже поведили, як маленькі повноцінні солісти.

– **Я так розумію, що Ви їм проводили майстер-класи, як себе поводити на сцені?**

– Так, майстер-класи я проводив. Також я запросив головою журі доцента Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової Ганну Михайлівну Лаптеву, яка із задоволенням після конкурсу провела етичний майстер-клас. Вона поділилася з учасниками всіма тонкощами, на які інколи педагоги не мають часу. Завдяки таким змаганням діти багато чому вчаться, і як потрібно себе поводити на сцені у тому числі. Ми і у наступному році плануємо проводити конкурс. Звісно, він пройшов за спонсорської підтримки, адже потрібно було запросити оркестр, купувати каніфолі, струни, дипломи, ну і звісно шоколадки, адже дітки маленькі...

Також кожен учасник отримав у подарунок мій диск «Струни душі» і збірники нот із автографом. Я дуже вдячний Олександр Самойленку, який допоміг нам фінансово, також конкурс підтримав херсонський клуб «Rotary», Андрій Яценко та директор Будинку художньої творчості Валерій Висовень.

– **Зізнайтесь – любите дітей?**

– Звісно. До того ж, у мене два сини. Менший Данііл – скрипаль. Тому можна сказати, що він став моїм натхненням, адже я почав писати для нього. Він перший виконавець багатьох моїх творів.

– **Ви заслужений артист України, скрипаль, композитор та ще диригували оркестром. Скажіть, як узагалі це все поєднується в одній людині?**

– Композитор з'являється пізніше, коли вже ти знаєш основи сольфеджіо та гармонії. У деяких є дар, але вони не можуть записати. Що стосується диригування – цьому навчають і у консерваторії, і у спеціалізованих школах. Будучи солістом Херсонської філармонії, в 1986 році я отримав запрошення очолити камерний оркестр Миколаївської обласної філармонії. Хоч була мрія диригувати з дитинства, але я цьому не вчився. Пригадую, коли був маленьким, тато купив мені першу вінілову платівку з «Патетичною симфонією» Чай-

Колі з'являється можливість виконати мої твори іншими складами або окремими виконавцями – пишу для них. От зараз у мене зав'язалася дружба з флейтистом з Італії Станіславом Зубицьким. Я написав кілька творів для нього, він їх зараз грає по всьому світу. Також я написав «Молитву» для скрипки і флейти з оркестром, яку ми зіграли разом і яка пізніше зайняла друге місце у всеукраїнському конкурсі «Срібний вік». У мене філософія така: є «реальний інструмент» – я пишу, адже я хочу, щоб це виконувалося ще за мого життя.

– **Бувають курйозні історії з Вашими творами?**

– Був такий випадок. Є у мене твір «Ларго» для скрипки і фортепіано, присвячений мадам Жанін Лебр, яка мені, як друга мама, вона відкрила мені дорогу у Францію. Завдяки їй я там бував із концертами вже разів п'ятдесят. Мій син Данііл зіграв цей твір у Національній філармонії і запис потрапив в Ютуб.

СКРИПІЧНЕ НАТХНЕННЯ ПІВДНЯ

Володарка гран-прі Анна Месячникова (Одеса)

ковського і я диригував (так мені здавалося) під її звучання.

Так ось, я прийняв запрошення і вісім років пропрацював із цим колективом. Звісно займався самоосвітою, перечитав багато книг про диригування, адже кожен оркестр – це окремий інструмент і потрібно знайти творчий контакт із музикантами.

Зараз, коли я вже став композитором, часто розповідаю у своїх майстер-класах, як треба грати, щоб до слухачів дійшла задумка автора. Необхідно вміти правильно розшифрувати всі знаки. Найголовніше треба знати, що ти граєш, якого автора, коли це було написано, можливо навіть, що сприяло написанню, які враження, емоції він відчував... Коли я керував оркестром, у мене були гармонійні стосунки з музикантами, разом із ними вчився. Також було достатньо творів, які треба аранжувати спеціально для оркестру. Звісно, багато написано для камерного оркестру, бо я працював із ними.

А в Одесі минулоріч його вибрали, як обов'язковий для конкурсу «Срібна нота». Майже всі конкурсанти грали «Ларго» швидше, ніж потрібно. Я спочатку не зрозумів чому, а потім згадав, що на відео Данііл грає його швидко і вони всі подумали, що якщо мій син так грає, то це еталон (сміється).

– **Чи є у Вас творча мрія? Чи можливо вона вже здійснилася?**

– Скоріше у мене є творчі борги і плани. Адже я багато що кому обіцяв, тому планую ще працювати та доопрацювати.

– **Як Ви оцінюєте рівень музичної освіти в Україні?**

– Рівень завжди був високий: скрипкова школа, фортепіанна і вокальна завжди були сильні, але дуже багато талановитих музикантів виїхало за кордон. Тим, хто працює в Міністерстві культури, треба дуже обережно ставитися до нововведень, бо не можна тільки руйнувати. Хороше навпаки треба зберігати і примножувати.

Переможці конкурсу

ФАТАЛІЗМ БОРОТЬБИ ЗА ВИЖИВАННЯ

Юрій Денисенков. «Крапля варення»

Персональний проект «Інстинкт» Юрія Денисенкова присвячений дослідженню прикмет сучасності. Він зосереджується на питанні масової свідомості та (само)контролю індивіда як елементу натовпу.

Виставку розгорнуто в Арт-центрі «Я Галерея». Привітати автора зібралося багато людей.

Юрій Денисенков 2010 року закінчив сценічний факультет Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури. Про експозицію каже: «Основний меседж, який хотів донести до глядача: масова свідомість знищує особистість. Маленькі історії з життя тваринного світу – аналогія певних ситуацій, спокут та людських пороків. Стадне почуття шкодить і розвитку, і тверезій оцінці дійсності. Приклади бачу постійно, а саме – маніпуляції окремими особистостями, об'єднаними у велику керовану групу».

«Розпочавшись зі спостереження художника за голубами, які наліта-

ють на насіння, утворюючи майже абстрактну масу, – «Інстинкт» буде на варіантах поведінки нелюдей лише на перший погляд, – зауважує мистецтвознавець Катерина Носко. – Бо насправді його історії відсилають до питання боротьби та виживання у будь-який спосіб людини, яку спіткають маніпуляції та фатальні вчинки, а тваринний інстинкт подекуди вчинки зумовлює. У зв'язку з цим, автор працює над ідеєю більшості, що здатна приховувати та поглинати.

«Інстинкт» виштовхує у поле роздумів про індивіда, здатного на будь-що: як у натовпі, так і самотійно. Доказом цього є тероризм як сучасна альтернатива повномасштабних війн, що зробила не лише численні скупчення людей – натовп – основною мішенню, а й терориста – індивідом, що піймався, як мураха на мед».

Сформуйте свою думку, завітавши на виставку до 18 серпня.

Світлана СОКОЛОВА
Фото авторки

Юрій Денисенков. «Праця»

У столичному Центрі сучасного мистецтва М17 представлено експозицію першої частини фестивалю ART SEASONS «ART SUMMER CONTEMPORARY».

Світлана СОКОЛОВА

Проєкт має на меті продемонструвати в одному виставковому просторі сучасне мистецтво з різних куточків країни. Експозиція об'єднує творчість молодих мистців, а також визнаних художників-професіоналів, діячів культури та мистецтва. Організатори переконані: сучасне мистецтво – міждисциплінарне, процеси глобалізації анулюють межі про-

Лідія Селянко біля своїх робіт

СПЕКТР ВІЗИТІВКИ УКРАЇНИ

Експозиція зібрала чимало шанувальників

стору, часу, території, але при цьому яскраві риси, притаманні сучасному українському мистецтву при конструктивних підходах, стануть візитівкою України на світовому арт-ринку.

Проект надає можливість розповісти світу про нашу державу – сучасну, високорозвинену, європейську, що має різні покоління та ідеології, професійно освічених мистців та обдарованих аматорів, які працюють у різноманітних жанрах, техніках та способах самовираження.

У рамках відкриття проекту нагородили переможців конкурсу молодих художників, ілюстраторів та графічних дизайнерів.

«Мене надихнула поїздка до Таїланду, я була на острові, де дуже прозора вода, і мені настільки захотілося відобразити відчуття від природи, що вода у мене навіть біла, – каже художниця Лідія Селянко. – Надихнув образ

планети є інше життя». А ось роботи Ольги Кошелевої присвячені темам суспільства споживання. «Вони написані з іронією, з хорошим літнім настроєм», – говорить вона. Дійсно, радісні емоції, передані яскравими фарбами, сліплять очі. Її роботи не можна не помітити через виражений рух колірної експресії, завдяки якій повсякденні предмети перетворюються на дивовижні витвори мистецтва.

«Можна лише позаздрити, що маючи в Україні проблему зі Сходом та іншими, молоді художники займаються мистецтвом. Значить, є завтрашний день, – каже заслужений художник України Петро Зікунов. – Сьогодні тут інсталяція, перформанс, живопис – різноманіття. Хотілося б, щоб на такі акції реагували державні органи, Міністерство культури». (Захід відвідала директор департаменту культури КМДА Діана Попова).

Генеральний директор Центру сучасного мистецтва М17 Олег Пінчук пообіцяв, що заклад представлятиме сучасне українське мистецтво кожного сезону, адже у молодих є бажання це робити.

Фото авторки

Робота Ольги Кошелевої зацікавила Діану Попову

СТЕЖИНА ВІД БАТЬКА ДО СИНА

Володимир Масик. «Хмари над Дніпром»

З ініціативи громадської організації «Сумське земляцтво у м. Києві» у рамках відзначення 100-ї річниці від дня заснування Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури відбувся творчий проект «Стежина від батька до сина».

Валентина ЄФРЕМОВА

Художньо-документальна виставка урочисто відкрилася у виставкових залах Центрального державного музею літератури та мистецтва України і поєднала 100-річчя заслуженого художника України Володимира Ілліча Масика (1917–2017) та 70-річчя художника Олександра Володимировича Масика.

В експозиції представлено понад п'ятдесят художніх творів із родинної колекції, цінні архівні документи із фондів ЦДАМЛМ, твори зібрань Дирекції художніх виставок України. Через образне бачення двох поколінь митців, випускників НАОМА, до глядачів промовляє мальовнича Україна з вкрапленням краєвидів Нью-Йорка.

В урочистому відкритті виставки взяли участь: заступник голови ГО «Сумське земляцтво у м. Києві» Юрій Вітренко, директор ЦДАМЛМ України Олена Чижова, заслужений художник України, лауреат премій Г. Сковороди, М. Макаренка професор НАОМА живописець Генрі Ягодкін, представники центральних державних архівів, спілок, друзі, земляки та шанувальники українського мистецтва.

В. І. Масик належить до мужнього покоління людей, які захищали свою державу в години лихоліття Другої світової війни. Тому представлені фронтові замальовки, щоденники – яскрава

художньо-мистецькими цінностями.

Поєднала батька й сина спільна праця над створенням постійної експозиції «Архітектурний ансамбль Києво-Печерського історико-культурного заповідника». Цей творчий період Олександр згадує з особливою вдячністю, бо співпраця поруч із батьком над великими за розмірами панно сприяла його фаховому зростанню. А історична значимість української духовності вплинула на світогляд О. Масика. Тому він усе своє життя звертається до знакових подій української спільноти, особливо періоду козаччини.

На картинах Олександра Володимировича вирує світло і радість, він намагається створити навколо себе оту мальовничу Україну, яку оспівував у своїй творчості Кобзар. Він відгукнувся, як і батько, на проблемні ситуації в Україні, тому свідком серія творів про сталеварів, прикордонників, ліквідаторів чорнобильської трагедії. Але гімном творчого надбання випускника Київського державного художнього інституту є пейзаж. Сотні картин присвячені Києву, Криму, Гуцульщині, Прибалтиці та рідній Сумщині. Біля його вітряків вирує історія, а поруч із храмами виникає почуття благословення.

Місто Конотоп – родинне гніздо Масиків, нащадків запорозьких козаків із Батуринаського куреня Максима Масика. А по жіночій лінії мати Олександра Масика була внучатою племінницею Іллі Рєпіна. Тож у крові художника природний потяг до прекрасного і прагнення змінити світ позитивними художніми образами.

Назвою ювілейної виставки послужила картина Володимира Масика з українським мотивом «Стежка до річки». Стежини, які продовжує його син, сприяють зміцненню дружніх відносин між провідними державами світу.

Фото Ганни НОСЕНКО

Пейзажі Олександра Масика

Ці слова сформували назву вечора-зібрання в Українському фонді культури, де вшановування Кобзаря стало вже традицією.

Організатори заходу: Національна рада жінок України, Інститут проблем виховання НАПН України, доктор філософії Т. Тарасова, Український фонд культури, МГО «Федерація жінок за мир у всьому світі», Культурний центр україно-японської дружби «САН», Видавничий дім «Справи сімейні», літературна студія спеціалізованої школи № 187 м. Києва «Джерела дружно б'ють», Будинок дитячої творчості Шевченківського району м. Києва.

На вечір були запрошені народні артисти України Раїса Недашківська, Анатолій Паламаренко, поетеса Зоя Ружин та інші.

Демонструвалась виставка українських оберегів – вишитих рушників та портретів Т. Шевченка, представлена заступником директора Видавничого дому «Справи сімейні» Людмилою Грабовенко, та фотовиставка «Тарас

про роль Т. Шевченка в долі її родини та багатьох її земляків із Канева, про Тарасову гору, пам'ятні дні й дати, що їх відзначають канівчани.

«Про Шевченка з батьківщини Шевченка» говорила представник літературної студії імені Т. Шевченка – учениця гімназії імені І. Франка Аліна Скороход.

Учні, слухачі літературних студій мали змогу поставити запитання лауреатові Шевченківської премії А. Паламаренку, отримати відповіді та майстер-клас щодо правильного прочитання творів Кобзаря.

Зачаровано звучала на заході англійською, французькою, українською поезія Тараса Григоровича з уст Дениса Фелька – призера II Міжнародного проекту-конкурсу «Тарас Шевченко єднає народи», членів літературної студії «Джерела дружно б'ють» СШ № 187 Данила Бедуна, Єлизавети Шевчук, Євгенії Вакулєнко, Анни Клещової, учениці Бучанської гуманітарної гімназії Вікторії Ходацької та інших.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО В МОЇЙ РОДИНІ

Шевченко в моїй родині» літературної студії «Джерела дружно б'ють» (керівник О. Ходацька). Модератором заходу була посол Миру, член Національної спілки журналістів України Ольга Ходацька. Вона наголосила, що мова піде не тільки про сирітську дитячу долю Тараса, а й глибину, щедрість душі поета-пророка, і про те, ким він є для наших родин, для України і світу в цілому, про щасливе дитинство його покоління.

Емоційними були виступи А. Паламаренка та Р. Недашківської, які не тільки читали твори Кобзаря, а й висловили своє бачення щодо виконання Шевченкових заповітів сучасною молоддю.

«Шевченко і його книга в моїй родині» – така доповідь прозвучала у виступі наукових співробітників Інституту проблем виховання НАПН України Т. Куниці, В. Нечерди, Т. Тарасової.

Тамара Котеля – методист Будинку дитячої творчості Шевченківського району – розповіла

Приємно вразила усіх своїм виступом група «Віночок миру і добра» (школи м. Києва № 91, № 138, № 155), яка представила українські костюми та власноруч виплетені віночки.

Зал стоячи виконував пісню «Рева та стогне Дніпр широкий» – разом із керівником вокальної студії Будинку вчителя, лауреатом всеукраїнських та зарубіжних конкурсів Іриною Персановою.

У програмі звучали пісні на слова Т. Шевченка: «Зоре моя вечірняя» у виконанні дуету в складі Анастасії Маєвської та Оксани Рахманової, «Вітре буйний» (Аліна Скороход), «Думи мої...» (Софія Ніколаєць).

Особливе враження на присутніх справив яскравий виступ японки із Культурного центру «САН», які читали Шевченка, зачарувавши зал мелодикою японської мови.

Тарас Шевченко у кожного свій, неповторний, а для всього світу він – геній слова, пензля і пера.

Ольга ХОДАЦЬКА

Якось, перед початком заходу киянських просвітян, чималий гурт зібрався біля привітної жіночки поважного віку, яка вправно та весело читала гумореску Павла Глазового «Про корову та Льову». – А ви з нею не знайомі?! – питають мене, – це ж Надія Шматок!

Ольга ПУГАЧ

І тричі намагалися нагнати з КПРС, і таки вигнали. Та вона відновила свою присутність у партії, бо було кому заступитися, а вже потім вийшла за власним бажанням на підставі заяви: «Ніколи ні в якій банді не була і в цій не хочу бути!»

Так ми і познайомилися.

Ми з села Устя Бершадського району, що на Вінниччині, – розповідає пані Надія, – типова українська родина, та й доля її типowo українська. Діда Максима розкуркулили, забрали плуга та землю, родину з двома дітками, там і мама моя була, з хати вигнали. Родичі так були настрахані, що не кожний і в хату пускав. Помер дід у 1933-ому. А другий дід, Іван, був людиною освіченою, мав два класи освіти в церковно-приходській школі, тож на запитання односельців «Що то за влада?», відповідав мудро: «А що, батоном дуба переб'єте?»

От таку прикру мудрість життя осягла маленька Надійка вже в дитячі роки, та, вочевидь, погодилася не з усім.

– Як ми вижили у 1933-ому? Справді активісти вивозили

НЕСЛУХНЯНА НАДІЯ З СЕЛА УСТЯ

Виступ Н. Є. Шматок перед відкриттям виставки вишивки гурту «Надія»

все... Гірко усвідомлювати, що долучалися до розбою ті ж таки односельці, які добре знали, у кого що та де може бути захова-

но. А вижили завдяки оліфі, яку батько якось збив із зіпсованого насіння соняшника та іншого зерна для технічних потреб, планував прооліфити дерево на даху. От цю смердючу оліфу не забрали, то саме на ній мама нам із сестрою пекла якісь корінчики, що вишукувала на городі.

– Розкажіть, як так сталося, що з КПРС у Вас не склалися стосунки?

– А як вони могли скластися? Молодою я була, впевненою у собі. Спочатку мріяла вступити до театрального, потім спробувала потрапити на лікувальний факультет медінституту, але, зрештою, пішла вчитися на ветеринарного лікаря, плаваючи надію з часом перевестися на лікувальний факультет. Ці мрії не справилися, та я не жалкую про то.

Коли вже працювала головним ветлікарем Єланецького району на Миколаївщині, то запропонували вступити в партію, то був 1957 рік, пояснили, що без того далі – ніяк! Партія була керівною та направляючою в усіх напрямках життя-буття, а ми мали в те вірити та щиро на те покладатися. Невтомне керування нами передбачало також і контроль: партія мала слідувати та переконуватися «по ходу» (повсякчас) в щирості нашого навернення і, головне, у тому, що віра наша дійсно почала змінювати нас самих.

Невдовзі перевели мене на партійну роботу в Єланецький райком, пройшла «тернистий» шлях

від третього до останнього, вибачаюсь, першого секретаря, а за тим мені повідомили, що хочуть запропонувати мою кандидатуру на роботу в сільгоспвідділ ЦК КПУ від Миколаївщини. Приїхало з тою пропозицією до нас у район обласне начальство. От тоді, у 1960-ому, і вийшла у мене перша кар'єрна осічка. Під вечір, як закінчилася нарада-порада і вже почали потроху розходитися по домівках, головний обласний перевіряльник, увійшовши в азарт, намірився навпомацки переконатися у щирості мого навернення та готовності до нового високого призначення. За мить він уже, прим'явши куц розкішної шипшини, мусив виймати голки з доглянутої пики, а за два тижні з'явилася в Миколаївському обкомі ідея про виключення мене з партії «за діяльність, несовместиме с пребыванием в КПСС». Але мене в районі по роботі добре знали, шанували. Як викликали «на килим», то я «щиросердно» покалася, оповіла все як було (звісно – у барвах). Мене зрозуміли, повірили, пробачили, посміялися, обурилися. А обкомівського бідолаха покарали переведенням на іншу роботу – в... міліцію, та ще й обласним начальником, бо ж всі друзяки, всі товариші! От тут я й зрозуміла, що з цієї області мені з родиною тепер краще виїхати, бо діла не буде.

У 1963 році ми з чоловіком, теж ветлікарем, та двома діточками виїхали на Київщину, в Ірпін, до його рідні. Взагалі-то, родина чоловіка з Фастівщини. Але, оскільки його дід і баба колгоспів не визнали, то з хати їх теж вигнали та з рідних країв вислали аж у Сибір. Родина поневірялася, зрештою, з трьома діточками, серед них і мати мого чоловіка, оселилася на Київщині.

У 1964 р. я вже працювала головним ветлікарем м. Києва, а мешкали ми у Рубежівці, біля Ворзеля.

Велике місто – Київ, і колгоспний ринок не один. До обов'язків головного ветлікаря

входить також і налагодження контролю за якістю продукції, що пропонується до продажу. Виявилося, що в штаті контролерів зо два десятки перевіряючих не мають дипломів про відповідну освіту, а дехто – й атестату за середню школу! Дала я їм місяць, щоб донесли документи, а сама пішла перевірити їхню роботу на робочих місцях, тобто, біля прилавків із колгоспною продукцією. Отут, на ринках столиці, і потрапив мені під ноги той камінчик, на якому, серйозно спіткнувшись, удруге в житті похитнулася моя кар'єрна та партійна репутація. Засмутилися сильно-кріпко у високих киянських кабінетах: Що там за дура появилася на ринках?! – гули «нагорі». – Откуда она появилася у нас?! – несло між люди, та й до мене доносило сарафанне радіо.

А прикрість була в тому, що, оскільки ті горе-контролерки – дівчата та молодички – ніде ділу не вчилися, то все на світі плутали. На пробу сиру треба брати 20 грамів, тож потрібно йти з ложкою, а вони – з мискою та годують приятелів! От такого, перепутатися ложку з мискою! Ну, а як до м'яса, то, звісно, з торбою. А до того ж усі вони, ці кралечки, «чийсь» родички, вболівальниці, втішальниці та й просто милі подружки. Ой, загуло «нагорі»: наших б'ють! І – висновки по партійній лінії: «Не срабаталась с коллективом. Авторитарные методы! Да она и раньше уже имела предупреждения!» тощо. Резюме – виключити з КПРС. Але і цього разу той номер у них не пройшов, бо ще по попередній роботі мене добре знав начальник главка Мінсільгосп України. А бабів тих я таки розігнала.

Головним ветлікарем Києва я працювала 10 років. Багато хорошого встигли зробити! Почала я з того, що запросила відповідальних осіб відвідати зі

Родина Шматків із онуками

Родина Надії та Володимира Шматків. Миколаївщина, 1956 р.

Шалі

мною скотомогильники під містом. Їхнім очам відкрилася жахлива, непристойна для Києва, а головню – не естетична картина. А я ще й коментувала. Ну все, думаю, цього разу таки виженуть! Кому такі скандали потрібні?! Запрошують мене у главк. Все, мабуть, почалося! А мені під час прийому та обговорення проблем обіцяють сприяння у роботі і, як між іншим, пропонують у Києві квартиру, щоб ближче до роботи було, бо ж справ тих, про які на нараді мову вели, робити не переробити!

Окрилена, я планую найперше – взятися за будівництво. У ті роки міська станція по боротьбі з хворобами тварин містилася на Подолі в сараї під стріхою (бувша конюшня) на Межигірській, замалому навіть для майстерні чоботаря. Але ніхто з моїх попередників навіть і не замахувався на те, щоб змінити умови роботи на кращі. І в 1974 році міська ветеринарна служба Києва переїхала в нову будівлю – справжній палац! Також були збудовані окремі приміщення для лабораторії та гаражів. Будівництво та підготовка до роботи тривали десять років. Цю копітку та багаторічну справу я вважаю найбільшим своїм досягненням.

– Мабуть, все те приходило не легко? Адже справа вельми значна. Проектування, фінансування, саме будівництво, оснащення, кадри.

– Так. Порушень я тоді наколекціонувала не лише на догану, а й на виключення з партії, та якось було мені не до того, бо треба робити діло.

– А за що, власне, виключили?

– На будівництво нової ветстанції нам асигнували 280 тисяч рублів. Але запропонований проект мене не задовольнив. Я вирішила познайомитися з кращими про-

з тим іти в главк, щось там пояснювати та, звісно, просити гроші на завершення робіт. Почувши, що гроші закінчилися, а роботи ні, вигнали з кабінету. Стою в коридорі під вікном і... плачу. Бо ж хочу добудувати! Знайшлися і тут люди, що підтримали, розібравшись. Але третя «телега» про виключення з партії пішла нагору!

– От саме тоді це і відбулося?

– Ні, то був початок.

Тато колись мене вчив: «Коли бачиш, Надю, що говорить з тобою людина культурна, вихована, то ти старайся доказати, що ти ще культурніша, а якщо та людина не дуже, то з нею не панькайся, а докажи, що ти і тут її перевершиш...»

Коли я приписала до себе в квартиру маму та менших сестер, тут же – персональна справа «по партійній лінії». Так вони мене дістали! – «Виключить из КПСС за действия, недостойные члена...» Викликали в ЦК КП України, серед них було багато подонків (непристойних).

Питає один. Відповідаю:

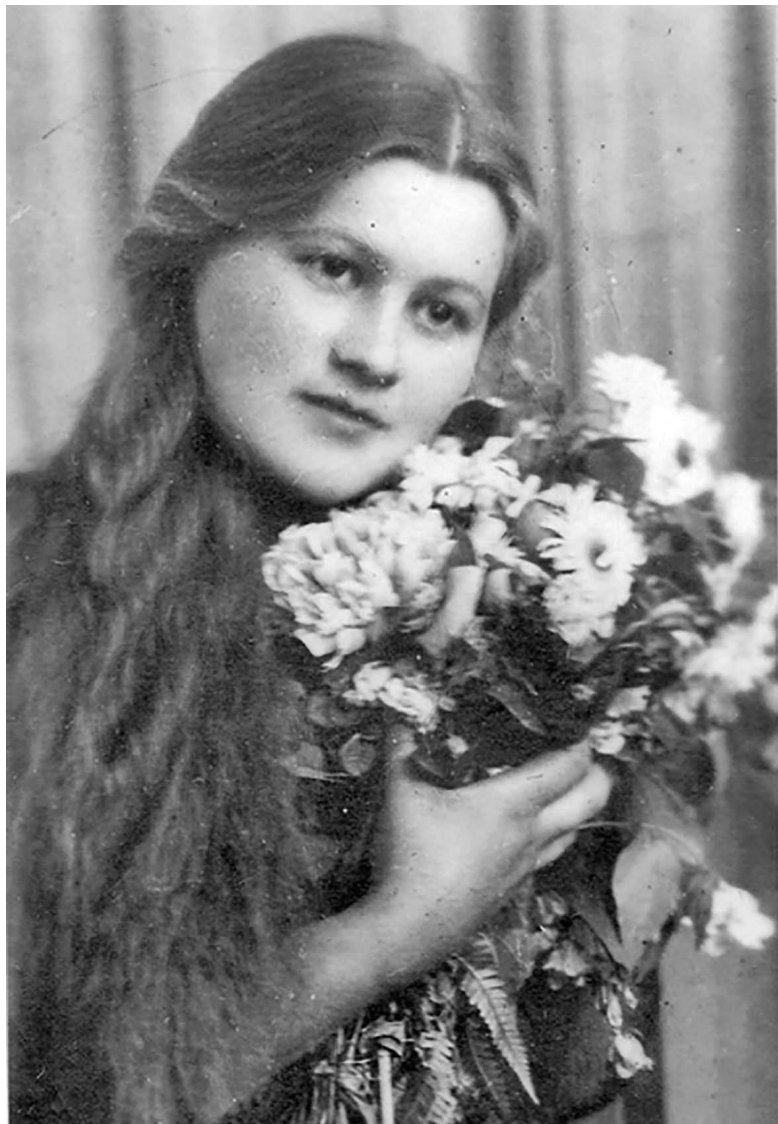
– А ви хотіли мою маму і моїх сестер до себе прописати? А я не знала... Чому ж ви не сказали, чого мовчали?

– Вы еще и грубите?

– Це грубість? Пошел ты на ...

Назвала ці три букви і пішла без дозволу. Виключили. Але виправдалася, поїхала для цього аж у Москву. Головою парткомісії керував Пельше, прибалти – вони

ектами, які були розробленими на той момент, та вибрати щось, що підійшло б саме нам. Почали будувати. Новий проект вимагав півтора мільйона рублів, а того, що дали, вистачило, відповідно, тільки на фундамент. Але ж я знала, на що йшла. Прийшлося

Надія Rogozynska (Шматок) у студентські роки

Станція по боротьбі з болезнями животних.

Мамі бреше зайчик розкажеш

Мамі стали писати

порядні люди. Первинна організація дала мені хорошу характеристику, тож мене в партії відновили. Заплатила внески за рік, що тяглася справа, та й написала заяву про вихід із банди.

– Надіє Євменівно! Розкажіть трохи про свою родину.

– У 1946 році я вчилася в ветеринарному інституті і планувала перевестися на лікувальний факультет медичного. Але у тому році на наш курс прийшов фронтівик Володимир Шматок і змінив усі мої плани. Побралися через рік, а ще через рік народився первісток Ілля, потім ще двоє донечок – Наталочка та Тетяна. Прожили з чоловіком щасливе життя! Своїми дітьми я вважаю також і моїх менших сестер, які народилися по війні і жили разом із моєю родиною. Нині я вже маю дванадцятьох онуків та шістьох правнуків. Є в родині і лікарі ветмедичини.

Нам, просвітянам, Надія Євменівна відома також як і керівник жіночого гурту «Надія», який вона створила близько 20 років тому. Зійшлося до гурту біля п'ятдесяти її соратниць. Їх об'єднувала не лише українська пісня – прекрасна багатьох просвітянських заходів, а в'язання, вишивання. Зберуться частенько – саме у Надії Євменівни, співають, жартують, а руки снують нитку. Роботи майстрів вишивання та в'язання з гурту «Надія» щорічно експонувалися на ВДНХ та інших київських виставках, також під час урочистих заходів та свят. Щось виставлялося, а щось і продавалося! Вправні майстрині, подружки пані Надії, нічого не скажеш, хіба позаздриш.

А скільки колядок знає наша Надія Євменівна, а скільки гуморесок свого улюбленого автора Павла Глазового! Без репетиції хоч яку прочитає на замовлення!

Невтомна трудівниця і в свої 90 років не має ні хвилини вільного часу і ще багато планує встигнути зробити. І допомогою їй щира та лагідна вдача. Як запросять на свято – обдарує кожного, кого – вишиванкою, кого посмішкою,

того – гуморескою, а когось – до тепним жартом.

Не варто, певно, перераховувати численні подяки, дипломи, почесні грамоти, медалі. Важливо, що вони є. Але за 2014 рік згадаємо – Почесна грамота за активну участь у Революції гідності 2013–2014 років. Сподіваємося, що це не останнє відзначення пані Надії, патріотки, справжньої людини.

На закінчення інтерв'ю ми запропонували Надії Євменівні вибрати для відповіді кілька запитань із відомого Листка опитування Марселя Пруста, всевітньо відомого французького письменника, сина професора гігієни Адріана Пруста, який був медичним світилом міжнародного масштабу, рятував від холери та чуми цілі міста.

Листок опитування, який містить кілька десятків запитань, складений не Прустом, але оскільки його відповіді визнані найоригінальнішими, то ця анкета ввійшла в історію саме під його ім'ям. Що й не дивно, адже Пруст характеризувався сучасниками як майстер комічних зауважень, гострих спостережень та глибоких суджень самої вишуканої філософії.

Отже, з анкети Марселя Пруста.

Що ви найбільше ненавидите?
Ненавиджу брехню, брехливіх, які живуть нечесно, не працюють. Ні людей не люблять, ні Україну. Нічого не люблять!

Які чесноти ви цінуєте найбільше?

Люблю людей щирих, поміркованих, трудящих, які вміють щось гарне робити для людей і для України.

Ваша сама характерна риса?

Стараюсь скільки можу зробити добре і людям, і Україні.

Ваш улюблений вислів.

Найперше хочу згадати «Отче наш», якому баба навчила мене п'ятирічну.

А також із віршів Віталія Івашенка:

*Щоденно свою душу бережи
Від лиха, заздрощів і злого слова.
Щоби душа була завжди готова
Сказати люблю, прости і будь
здоровою.*

Дві лікарки і бухгалтер, які мешкають у багатоповерхівці Святошинського району міста Києва, створили на придбаній території міні-дендропарк, зонально поділений на українську та італійську частини.

Євген БУКЕТ

А під'їзд облаштували у французькому стилі. Тепер кияни з багатьох куточків столиці приїжджають, аби будь-якої пори року помилуватися розмаїттям квітів і садовими скульптурами, помріяти, неквапно прогулюючись доріжками з каменю та під романтичною трояндовою аркою.

Першою взялася прикрашати подвір'я гастроентеролог Анна Олександрівна Панталій.

«Усе почалося спонтанно – з чорнобривців, – розповідає вона.

ВЕНЕЦІЙСЬКИЙ ДВОРИК У СВЯТОШИНІ

Катерина Тележинська та Анна Панталій

– Ними вирішили оздобити прибудинкову територію. А потім пішли крокуси, гіацинти, тюльпани, флокси, троянди... Долучилися інші мешканці. Вдосконалення триває вже багато років, фактично відколи ми в цей будинок заселилися».

Бухгалтер Ніла Михайлівна Бутковська займається розведенням троянд із живців, квіти їй для цього здають після різних родинних свят чи не всі мешканці будинку. Дизайнерські рішення втілює в життя заслужений лікар України, онкохірург Катерина Володимирівна Тележинська. Її гордість – найсправжніший український віз, прикрашений глечиками і квітами.

«Віз XIX століття нам привезли з села Сичівки Христинівського району Черкаської області. Він у місцевої жительки стояв врослий по осі в землю. Його викопали, відреставрували. А коли вез-

ли – це було справжнє шоу! Уявіть – їде легковий автомобіль із причепом, а на причепі – віз! – захоплено розповідає Катерина Володимирівна. – Одного разу мені зателефонували з престижного автосалону. До них мав приїхати Президент. Працівники компанії

хотіли позичити наш віз, прикрасити його квітами і облаштувати місце для фотографування. Я категорично відмовилася, адже наш раритет міг не витримати таких пригод».

Після відвідин музею-садиби видатного хірурга Миколи Пирого-

ва у Вінниці виникла ідея створити бузкову алею. Адже там є алея з бузку, який Микола Іванович висадив особисто. Найновіша оздоба пані Катерини – клумба-сова, яку вона зробила в подарунок до дня народження чоловікові.

«Сова – символ мудрості. А у нас будинок Академії наук України», – пояснює пані Катерина.

Під'їзд, де мешкають жінки, вражає не менше: на стіні – декоративні дерев'яні віконниці, картини в рамках і глиняна табличка з адресою будинку французькою мовою. Поруч – кований столик і два стільці. У холі – мольберт з картиною, на якій зображена Ейфелева вежа.

«Хочеться побажати, щоб мешканці були не байдужі до того подвір'я, до будинку, де вони живуть. Адже середовище формує людей, – каже Анна Панталій. – Але такі ініціативи потребують підтримки місцевої влади. Ми

все, що тут є, зробили власними руками. Якби нам ще допомогли депутати міста чи району, комунальники, Київзеленбуд, – можна було б зробити в рази більше!»

Фото автора

